บทที่ 3

ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการใช้ตำนานแอนทิโกนี แต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมือง

โซโฟคลิส อานุย และมัทนี รัตนิน กับสุชาวดี ตัณฑวณิชนั้น ได้นำเอาตำนานแอนทิโกนีมาใช้แต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองเช่นเดียวกัน แต่วิธีการใช้ตำนานแอนทิโกนีแต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองนั้น มีบางส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป อันเป็นผลมาจากความคล้ายคลึง และความแตกต่างของทัศนะที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอซึ่งสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและการเมืองในแต่ละยุค การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการนำเอาตำนาน แอนทิโกนีมาใช้แต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองนี้ จะช่วยให้สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบทละครทั้งสามบทซึ่งแต่งขึ้นจากตำนานแอนทิโกนีเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยที่บทละครอองติกอนของอานุยนั้นแต่งขึ้นใหม่จากตำนานแอนทิโกนีในบทละครแอนทิโกนี ของโซโฟคลิส ในขณะที่บทละครอันตราคนีนั้นเป็นการดัดแปลง(adaptation) จากบทละครอองติกอน ซึ่งจะกล่าวถึงหลังจากศึกษาเปรียบเทียบบทละครสองบทแรกแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการใช้ตำนานแอนทิโกนี แต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส และบทละครอองติกอนของอานุย

1. แก่นเรื่อง (theme)

แก่นเรื่องที่โซโฟคลิสต้องการเสนอในบทละครแอนทิโกนี คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจปกครองในรัฐและผู้ที่อยู่ใต้ปกครองในรัฐอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนา โดย

เสนอทัศนะต่อต้านการใช้อำนาจเผด็จการของผู้ปกครองรัฐ ในขณะที่อานุยนั้นเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม อานุยได้เสนอแก่นเรื่องอื่น ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับแก่นเรื่องปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ดังกล่าว อันได้แก่ แก่นเรื่องเกี่ยวกับวัยเยาว์และความเดียวดายของมนุษย์อีกด้วย

แก่นเรื่องเกี่ยวกับวัยเยาว์ในบทละครอองติกอนนั้น เห็นได้จากการใช้คำว่า "petit" ในบทละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบรรยายถึงตัวละครอองติกอน Le Prologue กล่าวถึงเธอในบทนำว่า "Antigone, c'est la petite maigre qui est assise là-bas" [1] และอองติกอนก็กล่าวถึงตนเองกับอิสแมนว่า "Ce qui lui passe par la tête, la petite Antigone,. . ." [2] ในขณะที่แม่นมเรียกอองติกอนว่า "ma petite colombe" [3] และกล่าวถึงเธอว่า "cette petite" [4] อองติกอนกล่าวกับเอมึ่งว่า "Notre petit garcon, Hémon ! Il aurait eu une maman toute petite et mal peignée. . ." [5] และอิสแมนก็กล่าวกับอองติกอนว่า "Tu braves tout toujours, mais tu es toute petite, Antigone." [6] ลูกคู่ (Le Choeur) กล่าวถึงอองติกอนว่า "La petite Antigone est prise. La petite Antigone va pouvoir être elle-même pour la première fois." [7] ในขณะที่ทหารยามกล่าวถึงเธอว่า "une

---

[1] Raymond Lambreux, Antigone : Jean Anoilh (Paris : Didier, 1964), p.21..

[2] Ibid., p.29.

[3] Ibid., p.36.

[4] Ibid., p.25.

[5] Ibid., p.40.

[6] Ibid., p.43.

[7] Ibid., p.48.

petite hyène" [8] และ "une petite bête" [9] และเครอ็งก็เรียกเธอว่า "Petite Oedipe"[10] และ "Petite Peste"[11] การใช้คำว่า "petit" เช่นนี้ เน้นให้เห็นถึงความเป็นเด็กของตัวละครออองติกอนมากยิ่งขึ้น

Étienne Frois มีทัศนะต่อการที่อานุยเน้นที่ "ความเป็นเด็ก" ของออองติกอนดังกล่าวนั้นว่า

> Curieusement, c'est au moment où Antigone va grandir pour assumer sa mission qu'elle découvre avec horreur le monde des adultes, un monde où l'on ne croit pas ce que l'on dit, où l'on ne dit pas ce que l'on pense. Un monde absurde . . .Mais il y a pire. Vivre c'est accepter. Accepter de vieillir, de voir s'effriter une à une ses illusions et ses raisons d'exister. La maturité n'est plus dès lors pour elle qu'une constante démission. Ce qu'Antigone veut preserver coûte que coûte, c'est la magie de l'enfance, la possibilité de croire que les choses sont belles, bonnes et durables. Elle ne veut ni attendre ni transiger."[12]

Frois เห็นว่าออองติกอนนั้นอยากจะรักษาวัยเยาว์ของเธอไว้ หากการโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่หมายถึงการยอมรับหลาย ๆ สิ่งซึ่งเธอไม่เห็นด้วย ดังนั้นเธอจึงปฏิเสธการยอมรับแบบ

---

[8] Ibid., p.50.

[9] Ibid., p.53.

[10] Ibid., p.60.

[11] Ibid.

[12] Étienne Frois, Antigone : Anouilh (Paris : Hatier, 1972), pp.54-55.

ผู้ใหญ่ดังกล่าวนั้น ดังที่เธอกล่าวว่า

> Je ne veux pas être modeste, moi, et me contenter d'un petit morceau si j'ai été bien sage. Je veux être sure de tout aujourd'hui et que cela soit aussi beau que quand j'étais petite - ou mourir.[13]

ในตอนจบของบทละคร เครอ็งก็ยังคิดถึงทัศนะของออง์ติกอน โดยกล่าวกับมหาดเล็ก (Le Page) ที่เป็นเด็กของเขาว่า "Il faudrait ne jamais devenir grand"[14]

วัยเยาว์เป็นวัยอันบริสุทธิ์ ไม่ต้องรับรู้ไม่ต้องจำนนต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม มนุษย์นั้นยิ่งเติบใหญ่ขึ้นก็ยิ่งต้องอยู่ในอำนาจบังคับ โดยเฉพาะอำนาจของรัฐ ยิ่งวัยล่วงเลยไปมากเท่าใด มนุษย์ก็ดูเหมือนจะสูญเสียเสรีภาพมากขึ้นเท่านั้น

ส่วนแก่นเรื่องที่เกี่ยวกับความเดียวดายในบทละครออง์ติกอนนั้น เห็นได้จากการที่คนส่วนใหญ่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามกับออง์ติกอน ผู้ซึ่งมีอุดมคติที่แปลกแยกไปจากแนวทางดำเนินชีวิตและครรลองของสังคม ในขณะที่มหาชนเข้าข้างแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ร่วมกับเธอเรียกร้องให้ครีออนปฏิบัติตามเทวบัญญัติ แต่อานุยกลับเสนอภาพแอนทิโกนีที่ต้องต่อสู้อยู่เพียงลำพัง เห็นได้จากการที่อานุยบรรยายไว้ว่า "Antigone entre dans la pièce, poussée par les gardes que s'arc-boutent contre la porte, derrière laquelle on devine la foule hurlante."[15] แล้วทหารยามก็กล่าวว่า "Chef, ils envahissent le palais !"[16] และเครอ็งก็กล่าวกับลูกคู่ด้วยเช่นกันว่า "La foule sait déjà, elle hurle

---

[13] Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p.74.

[14] Ibid., p.92.

[15] Ibid., p.81.

[16] Ibid.

autour du palais."[17]

ในขณะที่ในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสนั้น คนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแอนทิโกนี ดังที่เฮมอนกล่าวกับครีออนว่า

> I can hear the murmurs in the dark, the lamenting of the city for this maiden. The people say, "No woman ever merited her doom less - none ever was to die shamefully for such glorious deeds . . ." Such is the whispered rumor that spreads in secret."[18]

นอกจากนี้ ในบทละครออง<u>ติกอน</u> ตัวละครออง<u>ติกอน</u>ยังไม่สามารถสื่อสารกับตัวละครอื่น ๆ เช่น แม่นม อิสแมน เอมึง ทหารยาม และเครอึงได้เข้าใจกันอีกด้วย ออง<u>ติกอน</u>จึงเดียวดายมากในบทละครเรื่องนี้ ดังที่ออง<u>ติกอน</u>กล่าวกับทหารยามก่อนที่จะถูกนำตัวไปขังไว้ในถ้ำว่า "Des bêtes se serraient l'une contre l'autre pour se faire chaud. Je suis toute seule."[19] นอกจากออง<u>ติกอน</u>แล้ว ตัวละครอื่น ๆ เช่น เครอึงและเอมึงก็รู้สึกโดดเดี่ยวเช่นเดียวกัน แม้แต่คนที่ใกล้ชิดกับเครอึงเช่นภรรยาและบุตรชาย ก็มิได้เข้าใจหรือช่วยเหลืออะไรเขาได้ และในตอนจบของบทละคร ลูกคู่ก็กล่าวกับเครอึงว่า "Et tu es tout seul maintenant, Créon."[20] ส่วนเอมึงนั้นก็รู้สึกถึงความเดียวดายว่า "Je suis trop seul, et le monde est trop nu. . ."[21] ซึ่งเครอึงก็บอกเขาว่า "On est tout

---

[17] Ibid., p.79.- ดูคำแปลที่ภาคผนวก ค.

[18] K. L. Knickerbocker and H. Willard Reninger, <u>Interpreting Literature</u> (New York : Holt, Reinhart and Winston, 1978), pp. 419-420.

[19] Lambreux, <u>Antigone : Jean Anouilh</u>, p.85.

[20] Ibid., p.91.

[21] Ibid., p.81.

seul, Hémon, le monde est nu."[22] ความเดียวดายของตัวละคร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือความเดียวดายของมนุษย์นั้น จึงเป็นแก่นเรื่องที่สำคัญอันหนึ่งในบทละครออง<u>ติกอน</u>

จะเห็นได้ว่า อานุยได้ตัดแก่นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาออกในบทละครออง<u>ติกอน</u> เนื่องจากมิได้เกี่ยวพันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคมและการเมืองและทัศนะที่เขาต้องการเสนอในบทละคร ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัยของอานุยในขณะนั้น เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจปกครองรัฐและผู้อยู่ใต้ปกครองรัฐ เช่นเดียวกันกับในสังคมร่วมสมัยของบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิส แต่ประเด็นที่อานุยต้องการกล่าวถึงมิใช่การใช้อำนาจเผด็จการของผู้ปกครองรัฐซึ่งถือว่าตนเป็นใหญ่จนแม้ว่าฝืนเทวบัญญัติก็อาจกระทำได้ดังเช่นในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิส อานุยเสนอทัศนะของผู้มีอำนาจปกครองรัฐและผู้อยู่ใต้ปกครองรัฐ ซึ่งแตกต่างกันเกี่ยวกับปัญหาเสรีภาพและการเลือกบทบาทของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม อานุยก็มิได้ตัดสินว่าฝ่ายใดถูกต้อง กล่าวได้ว่าสารในละครนั้นชี้ให้เห็นถึงความไร้สาระของสิ่งที่ทั้งสองฝ่ายแสวงหา เครอ็งต้องมีชีวิตอยู่ต่อไปตามลำพัง เช่นเดียวกับออง<u>ติกอน</u>ที่ยึดติดอยู่กับวัยเยาว์ของเธอและปฏิเสธการมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่างมีความสุขไปวัน ๆ เช่นเครอ็ง และจึงได้ตายไปโดยไร้ความหมาย ทั้งสองฝ่ายจึงต่างเดียวดายในวิถีทางที่ตนเลือกกระทำ แก่นเรื่องความไร้สาระของชีวิตตลอดจนค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ปรากฏในบทละครของอานุยนี้ ไม่ใช่ประเด็นที่โซโฟคลิสต้องการจะนำเสนอในบทละครของเขา

2. <u>โครงเรื่อง (plot)</u>

อานุยได้รับอิทธิพลจากบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิสในการนำเอาตำนาน<u>แอนทิโกนี</u>มาใช้แต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมือง ดังนั้น โครงเรื่องของบทละคร<u>ออง</u><u>ติกอน</u>และบทละคร<u>แอนทิโกนี</u> จึงมีบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน อันแสดงให้เห็นถึง อิทธิพลที่ได้รับมา อย่างไรก็ตาม อานุยก็ได้ดัดแปลงโครงเรื่องบางประการเพื่อให้สอดคล้องกับทัศนะที่ตนต้องการเสนอ ซึ่งแตกต่างออกไปจากสังคมร่วมสมัยของโซโฟคลิส ในการศึกษาเปรียบเทียบโครง

---

[22]Ibid.- ดูคำแปลที่ภาคผนวก ค.

เรื่องของบทละครทั้งสองนี้ได้กล่าวถึงฉากในบทละครอองติกอนเป็นเกณฑ์ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นการเพิ่ม ตัด และดัดแปลงเนื้อหาของแต่ละฉากในบทละครอองติกอนจากบทละครแอนทิโกนี ทั้งนี้ ฉากในบทละครอองติกอนที่จะกล่าวถึง เป็นฉากในความหมายของการวิเคราะห์บทละครแบบฝรั่งเศส ซึ่งนับเป็นฉากหนึ่ง ๆ เมื่อมีตัวละครเข้ามาในฉาก

ในการเปิดเรื่อง (exposition) ของบทละครอองติกอนของอานุยนั้น Le Prologue หรือผู้กล่าวในบทนำ ซึ่งอานุยได้รับอิทธิพลมาจาก coryphaeus หรือหัวหน้าลูกคู่ตามธรรมเนียมนิยมของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่แนะนำตัวละครที่เข้ามาในฉาก โดยที่ต่อมา อานุยก็ได้เรียกตัวละคร Le Prologue นี้ว่า Le Choeur หรือลูกคู่ด้วยนั้น ได้กล่าวแนะนำตัวละครแก่ผู้ดูทีละตัว แล้วในที่สุด ตัวละครทั้งหมดและ Le Prelogue ก็ออกจากฉากไป

ฉากที่ 1 : ฉากแรกในบทละครของอานุยนั้น เป็นฉากที่อานุยแต่งขึ้นใหม่เอง ในฉากนี้ แม่นมพบว่า อองติกอนเพิ่งกลับเข้ามาจากข้างนอกในตอนเช้ามืด อันเป็นเหตุให้แม่นมตั้งข้อสงสัยว่าเธอแอบไปพบผู้ชายมา การสนทนากันของแม่นมและอองติกอนในฉากนี้ แสดงให้เห็นว่าแอนทิโกนีเปรียบเมือนเด็กที่ยังต้องการความรักความเป็นห่วงฉันมารดาที่มีต่อลูกน้อย แม้แม่นมจะตอบสนองความต้องการของเธอได้บ้าง แต่แม่นมก็มิได้เข้าใจเธอมากนัก แม้จะมีแม่นมวิตกทุกข์ร้อนเกี่ยวกับชีวิตของเธอ แต่ก็หาได้ทำให้อองติกอนรู้สึกว่ามีเพื่อนไม่

ฉากที่ 2 : ในบทละครอองติกอนของอานุย อิสแมนเข้ามาในฉาก อิสแมนทราบแผนการของอองติกอนแล้ว และพยายามเกลี้ยกล่อมเธอให้เปลี่ยนใจ ในฉากดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างลักษณะทางกายภาพและลักษณะนิสัยของอิสแมนและอองติกอนได้อย่างชัดเจน โดยที่อิสแมนนั้นเป็นคนสวยที่กลัวความทรมานและความตาย ในขณะที่อองติกอนนั้นมิใช่คนสวยเช่นอิสแมนและตื้อรั้นรวมทั้งเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ ลักษณะทางกายภาพดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏในบทละครของโซโฟคลิส

ฉากที่ 2 ในบทละครอองติกอนนี้ มีความคล้ายคลึงอันอาจเปรียบเทียบได้กับ prologue หรือบทนำของบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ซึ่งตัวละครแอนทิโกนีและอิสเมนีออกมาสนทนากันเกี่ยวกับการฝังศพพี่ชาย อย่างไรก็ตาม ในฉากดังกล่าวนั้น แอนทิโกนียังมิได้กระทำการฝังศพดังกล่าวลงไป ซึ่งแตกต่างจากฉากนี้ในบทละครอองติกอนที่อองติกอนได้กระทำลงไปแล้ว โดยที่ อิสแมนยังไม่รู้ บทละครของโซโฟคลิสเสนอการกระทำตามอุดมคติของแอนทิโกนีที่กำลังจะเกิดขึ้นพร้อมกับค่อย ๆ เสนอคุณค่าของการกระทำนั้น ซึ่งจะเด่นชัดขึ้นตามลำดับที่ละครดำเนินเรื่อง แต่บทละครของอานุยเสนอการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วตามหลักการของผู้กระทำ แต่การกระทำนั้นจะค่อย ๆ สูญเสียความหมายลงทีละน้อยเมื่อเรื่องดำเนินไป จนในที่สุดเมื่อละครจบเรื่อง แม้อองติกอนเองก็ไม่แน่ใจว่า การที่เธอยอมฝังศพพี่ชายของเธอนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องคุ้มค่าจริงหรือ

ฉากที่ 3 : ในบทละครอองติกอน แม่นมกลับเข้ามาพร้อมกับกาแฟและขนมปังทาเนย ฉากนี้เป็นฉากที่อานุยแต่งเพิ่มขึ้นใหม่เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการความรักและความอบอุ่นของอองติกอน ทั้งนี้ อองติกอนรู้สึกว่า "Je suis seulement encore un peu petite pour tout cela"[23] อองติกอนรู้สึกอ่อนแอ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ตัดสินใจแน่วแน่แล้วในการกระทำของเธอ

ฉากที่ 3 : ฉากการพบและสนทนากันระหว่างเอมีง คู่หมั้นของอองติกอนกับอองติกอนในบทละครอองติกอนนี้ เป็นฉากที่ไม่มีในบทละครของโซโฟคลิส ฉากดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจเป็นอย่างมาก Philip W. Harsh ได้กล่าวถึงการที่ไม่ปรากฏฉากดังกล่าวในบทละครแอนทิโกนีว่า "This is in accordance with his usual classic restraint in treating the soft emotion,. . ."[24] อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมจะไม่นิยมแสดงความรู้สึกอ่อนไหวให้เกิดขึ้นบนเวที แต่ผู้ดูก็สามารถที่จะ

---

[23] Ibid.,p. 36.

[24] Philip W. Harsh, A Handbook of Classical Drama (Stanford : Stanford University Press, 1948). p.105.

สื่อความรู้สึกเดียวกันนี้ในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสได้เช่นกันจากคำบรรยายของผู้เล่าเหตุการณ์ (Messenger) ที่บรรยายฉากการคร่ำครวญและการฆ่าตัวตายของเฮมอนข้างศพของแอนทิโกนีในฉากสุดท้ายของบทละคร ดังที่ Philip W. Harsh กล่าวไว้ว่า " . . .and no scene between the lovers could be so profoundly pathetic as the Messenger's brief description of their death."[25] ในตอนจบของฉากนี้ อองติกอนได้บอกแก่อิสแมนที่เข้ามาเกลี้ยกล่อมเธออีกครั้ง ซึ่งทำให้ผู้ดูได้ทราบด้วยเช่นกันว่า เธอได้กระทำการฝังศพพี่ชายลงไปแล้ว

ฉากที่ 5 : ในบทละครอองติกอน ฉากนี้เป็นฉากการสนทนากันระหว่างเครอ็งและทหารยาม ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสเป็นอย่างมาก ดังที่ Étïenne Frois กล่าวไว้ใน Antigone : Anouilh ว่า

La scène . . . doit beaucoup à Sophocles. C'est un large développement de l'entrevue entre Créon et le garde . . .Même comique que dans la tragédie grecque, mais beaucoup plus gros. Même médiocrité de l'homme, même lâcheté, même fuite devant les responsabilités, mêmes tergiversations."[26]

ฉากที่ 6 : ฉากนี้ในบทละครอองติกอน เป็นฉากก่อนที่จะถึงฉากซึ่งเป็น crisis* หนึ่งของบทละคร ลูกคู่ (Le Choeur) ออกมากล่าวถึงละครประเภท

---

[25] Ibid., p.106.

[26] Frois, Antigone : Anouilh, p.32.

*crisis : ระยะที่เรื่องเปลี่ยนแปลงไปทางใดทางหนึ่ง (Harold R. Walley, The Book of The Play, (New York : Charles Scribners' Son, 1950), p.21.

โศกนาฏกรรม (la tragédie) กับผู้ดู Étienne Frois ได้กล่าวถึงการออกมาพูดเช่นนั้นของลูกคู่ไว้ว่า

> . . . C' est le moment de la " crise ". Le ressort est bandé. Le Choeur en profite pour entrer, et, s'adressant au public, explique sa conception de la tragédie. Il n'est pas besoin de souligner a quel point ce monologue est tout entier la veine d'Anouilh. Situé au coeur de la pièce, il est cependant étroitement rattaché a l'histoire d'Antigone, c'est le moment où la jeune fille entre en scène, poussée par les gardes.[27]

บทพูดของลูกคู่ในฉากดังกล่าวนี้ มีความสำคัญเนื่องจากตามด้วยฉากเหตุการณ์การโต้แย้งกันระหว่างออง ติกอนและเครอ็งซึ่งเป็นฉากที่เป็น crisis หนึ่งของบทละคร เนื้อหาของบทพูดเกี่ยวกับละครประเภทโศกนาฏกรรม (la tragédie) สัมพันธ์กับชะตากรรมของตัวละครเอกคือออง ติกอน ซึ่งจะดำเนินต่อไปและจบลงแบบโศกนาฏกรรม เช่นเดียวกันกับแอนทิโกนีในตำนานแอนทิโกนีจากบทละครของโซโฟคลิสซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้ดูชาวฝรั่งเศส บทพูดดังกล่าวของลูกคู่นี้ คล้ายคลึงกันกับบทร้องเต็มบทของลูกคู่ในบทละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมที่เรียกว่า stasimon ซึ่งจะคั่นระหว่าง episodes* หรือฉากเนื้อเรื่องแต่ละฉาก ดังนั้น จึงนับได้ว่าเป็นการรับอิทธิพลของบทละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมประการหนึ่ง โดยที่อานุยได้ใช้บทพูดดังกล่าวนี้คั่นระหว่างฉากเหตุการณ์สองเหตุการณ์ด้วยเช่นกัน กล่าวคือฉากเหตุการณ์การสนทนาระหว่างเครอ็งกับทหารยาม และฉากเหตุการณ์การโต้แย้งระหว่างเครอ็งกับออง ติกอน

---

*episodes : ลักษณะโครงสร้างของบทละครตามขนบนิยมของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม จะประกอบไปด้วยฉากเนื้อเรื่อง (episodes) ซึ่งจะมีบทร้องของลูกคู่ (stasimon) คั่นระหว่างแต่ละ episode นั้น รวมทั้งคั่นระหว่าง episode ที่หนึ่งกับบทนำ (prologos) และ episode สุดท้ายกับบทส่งท้าย (exodos)

[27]Frois, Antigone : Anouilh, p.32.

ฉากที่ 7 : ฉากนี้ในบทละครอองติกอนเป็นฉากซึ่งอองติกอนถูกทหารยามจับได้ เนื่องจากออกไปพยายามฝังศพพี่ชายอีกครั้งหนึ่งในตอนกลางวัน ทหารยามนำตัวอองติกอนมาให้เครอ็ง ซึ่งรู้สึกแปลกใจที่เห็นว่าคนที่กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งของเขานั้นคืออองติกอน ฉากนี้คล้ายคลึงกับในตอนต้นของ episode ที่ 2 ในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ซึ่งทหารยามนำตัวแอนทิโกนีมาให้ครีออน ทหารยามในบทละครของโซโฟคลิสกล่าวบรรยายการพยายามฝังศพพี่ชายของแอนทิโกนีและกล่าวถึงความสบายใจของตนที่จับผู้กระทำผิดได้ ซึ่งคล้ายคลึงกับคำพูดของทหารยามในบทละครอองติกอน อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่ได้รับมา

ฉากที่ 8 : ฉากนี้เป็นฉากสำคัญในบทละคร โดยเป็นฉากการโต้แย้งกันระหว่างเครอ็งและอองติกอน ฉากนี้คล้ายคลึงกับการโต้แย้งกันระหว่างครีออนและแอนทิโกนีใน episode ที่ 2 ของบทละครแอนทิโกนี อย่างไรก็ตาม อานุยก็ได้เปลี่ยนเนื้อหาของบทสนทนาดังกล่าวโดยแต่งขึ้นใหม่เองเป็นส่วนใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความหมายใหม่ของบทละครอองติกอน บทละครอองติกอนมิใช่บทละครเกี่ยวกับความขัดแย้งทางความเชื่อทางศาสนาดังเช่นในบทละครแอนทิโกนี เนื้อหาในการโต้แย้งจึงแปรเปลี่ยนไป โดยที่อองติกอนมิได้ต่อสู้เพื่อแสดงความศรัทธาของเธอที่มีต่อเทพเจ้า ตรงกันข้าม เธอมิได้เชื่อในพิธีกรรมทางศาสนา การต่อสู้ของเธอจึงเป็นไปเพื่อสิ่งที่เธอแสวงหา คือความสุขเช่นชีวิตในวัยเยาว์และเสรีภาพในการที่จะปฏิเสธสิ่งที่เธอไม่ชอบ อองติกอนไม่ต้องการประนีประนอมกับชีวิตเช่นเครอ็ง และเครอ็งก็ได้มีลักษณะนิสัยที่แปรเปลี่ยนไปจากในบทละครแอนทิโกนี คือ มิใช่ผู้ปกครองที่เผด็จการ หากแต่ต้องการทำหลายสิ่งเพื่อความอยู่รอดของรัฐแม้ว่าเขาไม่เห็นด้วย เครอ็งจึงพยายามเกลี้ยกล่อมให้อองติกอนเปลี่ยนความคิดในฉากนี้เพื่อช่วยชีวิตเธอเอาไว้ ในฉากนี้ อานุยมิได้ตัดสินว่าฝ่ายใดถูกหรือผิด ในที่สุด เครอ็งก็จำต้องตัดสินลงโทษอองติกอน และอิสแมนก็ต้องการจะเข้ามามีส่วนรับผิดร่วมกับอองติกอน

ฉากที่ 9 : เอม็งเข้ามาเพื่อขอร้องให้เครอ็งยกเลิกคำสั่งดังกล่าว แต่เครอ็งบอกว่าเขาไม่สามารถช่วยอะไรได้ เนื่องจากอองติกอนเป็นผู้บังคับให้เขาต้องลงโทษเช่นนั้น อานุยได้เปลี่ยนเนื้อหาในบทสนทนาดังกล่าวระหว่างเอม็งและเครอ็ง เพื่อเสนอทัศนะที่แตกต่างไปจากในบทละครของโซโฟคลิส เช่นเดียวกับฉากก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม ฉากนี้ก็ได้รับ

อิทธิพลมาจากฉากการโต้แย้งกันระหว่างเฮมอนและครีออนใน episode ที่ 3 ของบทละคร แอนทิโกนี ในบทละครออง ติกอน เอมึงไม่ต้องการยอมรับการโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และการ "ต้อง" กระทำหลายสิ่งที่ไม่ชอบดังที่เครอ็งพยายามชี้ให้เขาเห็น ความขัดแย้งระหว่างเอมึงและเครอ็งในฉากดังกล่าวจึงแตกต่างไปจากในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสที่ตัวละครทั้งสองขัดแย้งกันเนื่องด้วยทัศนะต่อบัญญัติของเทพเจ้าเป็นสำคัญ

ฉากที่ 10 : ในบทละครออง ติกอน ออง ติกอนอยู่เพียงลำพังกับทหารยามคนหนึ่งก่อนที่จะถูกนำไปขังไว้ในถ้ำ ฉากดังกล่าวนี้เป็นฉากซึ่งอานุยแต่งขึ้นใหม่เพื่อเน้นให้เห็นถึงความเดียวดายของออง ติกอนในขณะนั้นมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าออง ติกอนจะสนทนากับทหารยาม แต่ทหารยามก็มิได้เข้าใจความรู้สึกของเธอ ทั้งนี้ เขาสนใจแต่เรื่องของตนเองเท่านั้น ฉากนี้มีส่วนที่คล้ายคลึงกันกับฉากการโต้ตอบกันระหว่างแอนทิโกนีกับลูกคู่ในบทละครแอนทิโกนีก่อนที่เธอจะถูกนำตัวไปขังไว้ในถ้ำ ในแง่ที่ลูกคู่มิได้เข้าใจหรือเห็นใจแอนทิโกนี ทำให้แอนทิโกนีรู้สึกเดียวดายเช่นเดียวกันกับออง ติกอน อย่างไรก็ตาม บทบาทของทหารยามในฉากเหตุการณ์ดังกล่าวในบทละครออง ติกอนนี้ ก็แตกต่างไปจากบทบาทของลูกคู่ในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส โดยที่ลูกคู่ในบทละครแอนทิโกนีในฉากดังกล่าวนั้นทำหน้าที่เป็นผู้พูดโต้ตอบกับตัวละครสำคัญ ซึ่งเป็นบทพูดที่เรียกว่า kommoi ตามแบบแผนของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม ในขณะที่ในบทละครออง ติกอนนั้น อานุยต้องการที่จะให้ทหารยามเป็นตัวแทนของบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งในสังคมซึ่งสนใจแต่เพียงความสุขทุกข์ของตนเองเท่านั้น ไม่สนใจความเป็นไปในชีวิตของผู้อื่นแต่อย่างใด

ฉากที่ 11 : ฉากนี้เป็นฉากสุดท้ายในบทละครออง ติกอน ซึ่งได้รับอิทธิพลบางประการมาจาก exodos หรือบทส่งท้ายของบทละครแอนทิโกนี อานุยได้ตัด episode ที่ 5 ของบทละครแอนทิโกนี อันได้แก่ฉากการโต้แย้งกันระหว่างทิรีซีอัสและครีออน ซึ่งเป็นฉากก่อน exodos ของบทละครออก เนื่องจาก บทละครออง ติกอนมิได้มุ่งที่จะเสนอทัศนะต่อความขัดแย้งระหว่างผู้ที่เชื่อในศาสนาและผู้ที่ไม่เชื่อในศาสนาเช่นบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ฉากการโต้แย้งกันระหว่างทิรีซีอัส พระชราตาบอดซึ่งเป็นเสมือนผู้พูดแทนเทพเจ้ากับครีออน จึงไม่จำเป็นในบทละครออง ติกอน

ในฉากสุดท้ายของบทละครอองติกอน ผู้เล่าเหตุการณ์ (Le Messager) ได้ออกมาเล่าเหตุการณ์ซึ่งเป็น climax* ของบทละคร คือการฆ่าตัวตายของอองติกอนในถ้ำอันเป็นผลให้เอมึงฆ่าตัวตายตามไป และยูริดิส มารดาของเอมึงและภรรยาของเครอึงฆ่าตัวตายตามบุตรชายไปด้วย เหตุการณ์ดังกล่าวนั้น คล้ายคลึงกับเหตุการณ์อันเป็น climax ของบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส โดยที่มีผู้เล่าเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นบนเวทีให้ผู้ดูได้ทราบเช่นเดียวกัน อันเป็นลักษณะหนึ่งของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมที่อานุยได้รับอิทธิพลมาใช้ในบทละครอองติกอนนี้

เหตุการณ์หลังจาก climax ของบทละครนี้ เป็นการคลี่คลายของปัญหาเข้าสู่จุดจบ (denouement) ซึ่งในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสนั้น ครีออนได้สำนึกผิดเมื่อสายเกินไปในที่สุด และจึงต้องทนทุเลยู่อย่างเดียวดายในตอนจบของบทละคร การที่บทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสจบลงเช่นนี้นั้น เนื่องมาจากโซโฟคลิสต้องการที่จะเสนอแก่นเรื่องว่ามนุษย์นั้นฝืงเดารพบนบชึ่งยึดถือกันว่าเป็นบัญญัติของเทพเจ้า ชะตากรรมที่ครีออนประสบในตอนท้ายของบทละครจึงเป็นเสมือนบทลงโทษสำหรับเขา ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เขาไม่เชื่อฟังเทวบัญญัติ การตัดสินใจพิพากษาแอนทิโกนีเช่นนั้นของครีออนเป็นเหตุให้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้น คือการฆ่าตัวตายของแอนทิโกนีอันเป็นสาเหตุให้บุตรชายและภรรยาของครีออนฆ่าตัวตายตาม

ส่วนในบทละครอองติกอนนั้น เครอึงรู้สึกเสียใจเนื่องจากการตายของบุตรและภรรยา และในที่สุด เครอึงก็ต้องดำเนินชีวิตต่อไปอย่างเดียวดายในตอนจบของบทละคร ถึงแม้ว่าการคลี่คลายของปัญหาเข้าสู่จุดจบ (dénouement) ในบทละครอองติกอนของอานุยนั้น จะคล้ายคลึงกันกับในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส แต่เนื่องจากแก่นเรื่องที่อานุยต้องการเสนอนั้นแตกต่างจากโซโฟคลิส โดยที่อานุยต้องการที่จะตั้งคำถามแก่ผู้ดูถึงปัญหาเสรีภาพของมนุษย์

---

*climax : การที่ปัญหาได้รับการแก้ไขและเป็นระยะที่เรื่องเปลี่ยนแปรไปทางใดทางหนึ่ง (กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 80.)

ดังนั้น อานุยจึงมิได้ตัดสินว่า ฝ่ายใดถูกหรือผิดระหว่างออง ติกอนกับเครอ็งในบทละครนี้ Étienne Frois ได้กล่าวถึงทัศนะของเขาต่อบทละครออง ติกอน ไว้ว่า

> En dépit de l'opinion de certains critiques, nous pensons que ni Créon, ni Antigone n'ont le dernier mot : ils se rejoignent dans la même impasse. Créon finit par partager la répugnance d'Antigone devant l'expérience et la maturité (" il faudrait ne jamais devenir grand"). Antigone, au moment de mourir, donne raison à son oncle ("je le comprends seulement maintenant combien c'était simple de vivre"). Ni l'un ni l'autre donc porteur d'un message exclusif et définitif. Antigone n'est pas une pièce à thèse, et c'est intentionellement que l'auteur nous laisse perplexes au dénouement. Rien n'est clair, rien n'est vrai ou plutôt tout est à la fois vrai et faux.[28]

การที่บทละครออง ติกอน จบลงด้วยความเดียวดายของเครอ็งนั้น มิได้หมายความว่า ออง ติกอนเป็นฝ่ายถูก เนื่องจากออง ติกอนเองก็ยอมรับในที่สุดด้วยเช่นกันว่าทัศนะของเครอ็งนั้นมีส่วนถูก โดยเธอได้กล่าวว่า "Et Créon avait raison, c'est terrible, maintenant, à côté de cet homme, je ne sais plus pourquoi je meurs. . ."[29] ในขณะเดียวกัน ออง ติกอนก็มิใช่เป็นฝ่ายผิดแต่ฝ่ายเดียว เนื่องจากเครอ็งเองก็เสียใจกับการที่เขาต้องตัดสินใจแบบผู้ใหญ่เช่นนี้ด้วยเช่นกัน ดังเช่นที่เขากล่าวกับมหาดเล็ก (le Page) ที่เป็นเด็กว่า "Tu en as de la chance ! Ce qu'il faudrait, c'est ne jamais savoir. Il te tarde d'être grand toi?. . . Tu es fou, petit. . ." [30]

---

[28]Frois, Antigone : Anouilh, p. 66.

[29]Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p. 86.

[30]Ibid., p.92.

การกระทำของทั้งสองฝ่ายจึงดูไร้สาระและความหมาย หากแอนทิโกนีในบทละคร แอนทิโกนีของโซโฟคลิส ต้องการต่อสู้เพื่อสิทธิของความเป็นมนุษย์ของเธอที่จะคัดค้านการกระทำของผู้มีอำนาจในรัฐที่เธอไม่เห็นด้วย สิ่งที่ออองติกอนในบทละครออองติกอนของอานุยแสวงหา คือ เสรีภาพที่จะปฏิเสธการประนีประนอมกับสิ่งที่เธอไม่เห็นด้วย ก็ดูจะไม่มีจริง Étienne Frois กล่าวถึงการกระทำของทั้งออองติกอนและเครอ็องว่า

> Comme des automates, ils accomplissent des actes, ou plutôt des gestes, et ne s'aperçoivent qu'après coup, quand il est trop tard, qu'aucun de ces gestes, aucun de ces actes, n'est voulu, et n'exprime une vocation . . . Ce théâtre qu'on l'appelle "théâtre de l'absurde" ou "théâtre du néant", résume nos questions sans réponse et nos actions sans lendemain, et Anouilh a réussi la gageure de faire d'une tragédie de la foi une tragédie de l'équivoque.[31]

Frois กล่าวว่า การกระทำของทั้งเครอ็องและออองติกอนดูคล้ายหุ่นยนต์ที่สิ่งที่กระทำนั้นไม่มีความหมายต่อตนเอง บทละครเรื่องนี้จึงมีลักษณะของละครประเภท absurd ที่กล่าวถึงคำถามที่ไม่มีคำตอบ และอานุยก็ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา ให้กลายมาเป็นบทละครที่ไม่ให้ความกระจ่างใด ๆ แก่ผู้ดู

อย่างไรก็ตาม การกระทำของออองติกอนก็มิได้ไร้ความหมายเสียทีเดียว ดังจะเห็นได้จากการที่ออองติกอนกล่าวไว้ในจดหมายที่จะฝากทหารยามส่งให้เอมีงว่า "Sans la

---

[31] Frois, Antigone : Anouilh, p.67.

petite Antigone, vous auriez tous été bien tranquilles."[32] ซึ่ง Étienne Frois ก็ได้กล่าวถึงประโยคดังกล่าวของออองติกอนว่า

> Et il faut croire que ces mots ont une grande importance, puisque le Choeur les répète exactement à la fin. Qu'est-ce a dire sinon qu'Antigone amène les hommes à se poser des questions ? . . .et même si elle n'arrive pas à leur donner de solution, ils sont la preuve d'une inquiétude et d'une insatisfaction essentielles.[33]

Frois กล่าวว่าการกระทำของออองติกอนนั้น ตั้งคำถามแก่ทุกคนเกี่ยวกับสิ่งที่เธอแสวงหา แม้ว่าเธอจะมิได้ให้คำตอบไว้ในบทละครดังกล่าวนี้ ดังที่ลูกคู่กล่าวสรุปไว้ในตอนจบของบทละครด้วยเช่นกันว่า "Et voilà. Sans la petite Antigone, c'est vrai, ils auraient tous été bien tranquilles."[34]

ฉากเหตุการณ์อีกฉากหนึ่งที่อานุยได้เพิ่มเข้ามาในบทละคร<u>ออองติกอน</u> คือ ฉากการสนทนากันระหว่างเครอ็งและมหาดเล็ก (le Page) ที่เป็นเด็ก ฉากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกเสียใจของเครอ็งต่อสิ่งที่เขากระทำ โดยที่เขากล่าวกับมหาดเล็กว่า "Il faudrait ne jamais devenir grand"[35] มหาดเล็กเป็นเสมือนตัวแทนของวัยเด็กซึ่งบริสุทธิ์ ในขณะที่ความเป็นผู้ใหญ่ของเครอ็งนั้นทำให้เขาต้องรู้สึกขัดแย้งระหว่างหน้าที่และความรู้สึกส่วนตัว ดังนั้น ฉากเหตุการณ์ซึ่งมีตัวละครที่เป็นเด็กสนทนากับเครอ็งนั้น จึงเน้นให้เห็นความแตกต่างระหว่างวัยดังกล่าวและความรู้สึกของเครอ็งได้ดียิ่งขึ้น

---

[32]Lambreux, <u>Antigone : Jean Anouilh</u>, p.87.

[33]Frois, <u>Antigone : Anouilh</u>, p.45.

[34]Lambreux, <u>Antigone : Jean Anouilh</u>, p.92.

[35]Ibid.

ในตอนจบ (conclusion)* ของบทละครนั้น อานุยได้ให้ลูกคู่ (le Choeur) ออกมากล่าวสรุปบทละคร ซึ่งลักษณะดังกล่าวนั้นคล้ายคลึงกันกับในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ที่ลูกคู่ออกมากล่าวสรุปในฉากสุดท้าย (exodos) โดยบทสรุปของลูกคู่นั้นได้แสดงให้เห็นเจตจำนงของผู้ประพันธ์ในการเสนอบทละครเรื่องนี้ โซโฟคลิสได้ให้ลูกคู่กล่าวว่า

Chorus : Wisdom is the crown of happiness and reverence for the gods must be inviolate. The great words of prideful men are punished with great blows, which in old age, teach the chastened to be wise.[36]

คำกล่าวดังกล่าวนี้ ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของการเคารพเชื่อฟังเทพเจ้า ส่วนในบทละครอองติกอนของอานุยนั้น ลูกคู่ได้กล่าวสรุปว่า

. . . Tous ceux qui avaient à mourir sont morts. Ceux qui croyaient une chose, et puis ceux qui croyaient le contraire - même ceux qui ne croyaient rien et qui se sont trouvés pris dans l'histoire sans y rien comprendre. Morts pareils, tous, bien raides, bien inutiles, bien pourris. Et ceux qui vivent encore vont commencer tout doucement à les oublier et à confondre leurs noms. . . Un grand apaisement triste tombe sur Thèbes et sur le palais vide ou Créon va commencer à attendre la mort.[37]

ลูกคู่ (Le Choeur) ในบทละครอองติกอนของอานุยได้กล่าวสรุปว่าวิถีชีวิตของตัวละครทุกตัวได้จบลงตามวิถีทางของแต่ละคน อองติกอนตายไปอย่างไร้ประโยชน์ แล้วคนที่อยู่

---

[36] Knickerbocker and Reninger, Interpreting Literature, p.426.

*conclusion : จุดจบของปัญหา (กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์, หน้า 82.)

[37] Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p. 92.

เบื้องหลังก็จะลืมเธอไป ส่วนเครอ็งนั้นก็มีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อรอวันตายเช่นกัน อานุยได้ตั้งคำถามแก่ผู้ดูโดยผ่านบทสรุปของลูกคู่นี้ว่า วิถีทางเลือกของทั้งสองฝ่ายนั้นไร้ความหมายหรือไม่ หรือฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกต้อง การกล่าวสรุปของลูกคู่ในบทละครทั้งสองบทนี้ ถึงแม้จะมีนัยที่ต้องการสื่อต่างกัน แต่ก็แสดงให้เห็นถึงการรับอิทธิพลของบทบาทของลูกคู่ในบทละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมมาใช้ในบทละครอองติกอนได้อีกประการหนึ่งด้วย

กลวิธีหนึ่งที่โซโฟคลิสใช้ในการวางโครงเรื่องของบทละครแอนทิโกนี คือ การทำให้ผู้ดูรู้สึกสนใจใคร่รู้ว่าเหตุการณ์จะดำเนินต่อไปอย่างไร (suspense)* ในตอนที่ครีออนเริ่มรู้สึกสำนึกผิดหลังจากที่ทีรีซีอัสเข้ามาเตือนนั้น โซโฟคลิสได้ทำให้ผู้ดูใคร่รู้ว่าเหตุการณ์หลังจากนี้จะดำเนินต่อไปอย่างไร การสำนึกผิดของครีออนจะช่วยให้เหตุการณ์คลี่คลายลงด้วยดีหรือไม่ ในบทละครอองติกอนนั้น อานุยได้ใช้กลวิธีดังกล่าวด้วยเช่นกัน แต่โดยที่ผู้ดูชาวฝรั่งเศสส่วนใหญ่นั้นทราบเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานแอนทิโกนีบ้างแล้ว ดังนั้น อานุยจึงได้เปลี่ยนจุดที่ทำให้สนใจใคร่รู้ในบทละคร ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ อานุยได้ใช้ประโยชน์จากการที่ผู้ดูทราบเรื่องราวของตำนานแอนทิโกนีมาก่อนแล้วในการประพันธ์ ผู้ดูจะรู้สึกสนใจใคร่รู้มากขึ้นว่าอองติกอนมีเหตุผลใดในการฝ่าฝืนคำสั่งของเครอ็ง เมื่ออองติกอนยอมรับว่า เหตุผลในการฝังศพพี่ชายของเธอนั้น มิใช่เนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา หากแต่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของเธอเอง และเมื่อเครอ็งเกลี้ยกล่อมให้อองติกอนเปลี่ยนใจ ผู้ดูก็จะรู้สึกสนใจใคร่รู้ว่า อองติกอนจะยอมจำนนหรือไม่ การเปลี่ยนแปลงจุดที่ทำให้ผู้ดูสนใจใคร่รู้ดังกล่าวนี้ เนื่องมาจาก วัตถุประสงค์ของอานุยในการเสนอบทละครแตกต่างไปจากของโซโฟคลิส กล่าวคือเพื่อตั้งคำถามแก่ผู้ดูเกี่ยวกับปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ว่า ทัศนะใดเป็นทัศนะที่ถูกต้องระหว่างทัศนะของเครอ็งและอองติกอน ในขณะที่วัตถุประสงค์ของโซโฟคลิสนั้นคือ เพื่อเสนอทัศนะว่ามนุษย์ควรเคารพเชื่อฟังเทพเจ้า ดังนั้น จุดที่ชวนให้ผู้ดูสนใจใคร่รู้ในบทละครแอนทิโกนีจึงเป็นจุดที่ทำให้ผู้ดูอยากจะทราบเรื่องต่อไปว่า

---

*suspence : ความลึกลับหรือสิ่งที่ไม่กระจ่างใด ๆ ที่ผู้แต่งสร้างเงื่อนไขขึ้นไว้ให้ผู้อ่านตื่นใจใคร่รู้เรื่องต่อไป (กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์, หน้า 82.)

ครีออน ซึ่งกระทำผิดต่อขนบซึ่งถือกันว่าเป็นเทวบัญญัตินั้น จะพ้นจากการลงโทษของเทพเจ้าหรือไม่ ซึ่งเป็นคำถามที่เกี่ยวกับบัญญัติและอำนาจของเทพเจ้า

เห็นได้ว่า อานุยได้ดัดแปลงโครงเรื่องบางประการจากบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่เขาต้องการจะเสนอในบทละครอองติกอน อานุยต้องการเสนอทัศนะเกี่ยวกับปัญหาเสรีภาพ โดยที่อองติกอนต่อสู้เพื่อแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพของเธอที่จะปฏิเสธการประนีประนอมกับสิ่งที่เธอไม่เห็นด้วย ซึ่งแตกต่างไปจากทัศนะของเครอ็งในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ อานุยมิได้ตัดสินว่าฝ่ายใดถูกและผิด หากแต่ตั้งคำถามแก่ผู้ดูเกี่ยวกับสิ่งที่ทั้งสองฝ่ายแสวงหา จะสังเกตได้ว่า ตั้งแต่ฉากแรกของบทละคร อองติกอนได้ออกไปฝังศพพี่ชายมาแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นในบทละครอองติกอนจึงมิได้เน้นที่การฝังศพดังเช่นในบทละครแอนทิโกนีว่าแอนทิโกนีนั้นจะทำอย่างไร ปัญหาที่อานุยเน้นในบทละครอองติกอน คือปัญหาที่ว่า อองติกอนจะทำเพื่ออะไร ซึ่งในที่สุด อองติกอนก็ได้ให้คำตอบว่ามิได้ทำเนื่องจากความเชื่อในพิธีกรรมทางศาสนาดังเช่นแอนทิโกนีในบทละครของโซโฟคลิสในฉากการโต้แย้งกันระหว่างเครอ็งและอองติกอน ทั้งนี้ อานุยก็ได้ตัดฉากการโต้แย้งกันระหว่างทิรีซีอัสกับครีออนออก เนื่องจากมิได้ต้องการเสนอทัศนะเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาในบทละครนี้ด้วยเช่นกัน เนื้อหาของฉากการโต้แย้งกันระหว่างเครอ็งและเอม็งที่แปรเปลี่ยนไปจากในบทละครของโซโฟคลิสนั้น ยิ่งเน้นให้เห็นถึงทัศนะที่อานุยต้องการเสนอมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกันกับอองติกอน เอม็งไม่สามารถยอมรับการมีชีวิตแบบผู้ใหญ่ที่ต้องทำในสิ่งที่ตนไม่อยากจะทำได้ อองติกอนของอานุยต้องการรักษาวัยเยาว์ที่ไม่ต้องยอมรับในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยของเธอเอาไว้ แม้จะต้องแลกด้วยชีวิต ถึงแม้ว่าเธอจะลังเลต่อการตัดสินใจของเธอในตอนจบว่าถูกหรือไม่ แต่บทละครเรื่องนี้ก็จบลงเช่นเดียวกันกับในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ที่แอนทิโกนีฆ่าตัวตายในถ้ำและเฮมอนก็ฆ่าตัวตายตาม อันเป็นผลให้ยูริดิส มารดาของเขาฆ่าตัวตายตามไปด้วย ทิ้งให้ครีออนดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปอย่างเดียวดาย

3. ตัวละคร (characters)

ตัวละครสำคัญในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสนั้น ได้แก่แอนทิโกนีและครีออน เช่นเดียวกันกับในบทละครออง ติกอนของอานุย ที่ออง ติกอนและเครอง่ต่างก็เป็นตัวละครสำคัญในบทละคร อย่างไรก็ตาม ลักษณะนิสัยของตัวละครสำคัญดังกล่าว แปรเปลี่ยนไปบ้างในบทละครของอานุย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับทัศนะที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอในบทละคร นอกจากตัวละครสำคัญดังกล่าวแล้ว ยังมีตัวละครสำคัญอื่น ๆ ที่ควรนำมาศึกษาเปรียบเทียบด้วยเช่นกัน อาทิ ทหารยาม อิสเมนีในบทละครแอนทิโกนีกับอิสแมนในบทละครออง ติกอน เฮมอนในบทละครแอนทิโกนีกับเอม็งในบทละครออง ติกอน ทิรีซีอัสในบทละครแอนทิโกนี แม่นม (la nourrice) ในบทละครออง ติกอน มหาดเล็ก (Le Page) ในบทละครออง ติกอน และลูกคู่

3.1 แอนทิโกนี (Antigone) และออง ติกอน (Antigone)

ตัวละครออง ติกอนในบทละครของอานุย เป็นตัวละครซึ่งอานุยได้รับอิทธิพลมาจากตัวละครแอนทิโกนีในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส อย่างไรก็ตาม อานุยก็ได้ดัดแปลงลักษณะนิสัยและลักษณะทางกายภาพของตัวละครให้แตกต่างออกไปเป็นอย่างมากจากในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส

อานุยได้บรรยายถึงลักษณะทางกายภาพของตัวละครออง ติกอน โดยผ่านตัวละครอื่น ๆ รวมทั้งตัวออง ติกอนเอง Le Prologue หรือผู้กล่าวในบทนำ กล่าวถึงเธอว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

". . .Antigone, c'est la petite maigre qui est assise là-bas. . ."[38]
และแม่นมก็กล่าวถึงเธอว่า

. . . Combien de fois je me suis dit:"Mon Dieu, cette petite, elle n'est pas assez coquette! Toujours avec la même robe et mal peignée.Les garçons ne verront qu' Ismène avec ses bouclettes et ses rubans. . ."[39]

ในขณะที่อองติกอนกล่าวถึงตนเองว่า "Je suis noire et maigre. Ismène est rose et dorée comme un fruit."[40]

อานุยได้พรรณาลักษณะทางกายภาพของตัวละครอองติกอนโดยผ่านตัวละครต่าง ๆ ไว้ว่ามิใช่คนสวย หากแต่เป็นคนผอมคล้ำ และแต่งกายไม่สวยงาม ซึ่งแตกต่างไปจากแอนทิโกนีในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสที่โซโฟคลิสมิได้พรรณาถึงข้อด้อยทางกายภาพของเธอไว้แต่อย่างใด

Étienne Frois กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของแอนทิโกนีกับอองติกอนว่า

Autant l'Antigone grecque était remarquable par sa maturité, sa tenue, sa dignité,. . .autant l'Antigone moderne s'éloigne de cet idéal. D'abord par son type physique. Elle est petite, maigre, noiraude, mal peignée. Sans être laide, elle n'est pas "belle comme nous" avoue Ismène. En tout cas elle n'est pas coquette (c'est sa nourrice qui le remarque) : elle ne se met

---

[38]Ibid., p.21.

[39]Ibid., p.25.

[40]Ibid., p.41.

pas de rouge, et ne s'occupe pas de sa toilette. Elle aurait voulu être un garçon ("Ai-je assez pleuré d'être une fille !") . . .Au fond, elle ne se sent pas tout à fait "une vrai femme", et elle en souffre peut-être. Dans sa scène avec Hémon, elle tient à s'assurer qu'il l'aime vraiment : n'aurait-il pas du épouser Ismène, ne s'est-il pas trompé de jeune fille ? Est-ce qu'il aime Antigone "comme une femme" ? . . .Inutile de souligner à quel point rien de semblable n'apparait dans l'héroïne grecque.[41]

ออง ติกอน มิได้มั่นใจใน "ความเป็นผู้หญิง" ของเธอ และรู้สึกเป็นทุกข์ที่ตนไม่สวยงาม ลักษณะทางกายภาพของออง ติกอนนั้น สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยของเธอประการหนึ่งคือ การที่ออง ติกอนร่างเล็ก บอบบาง ผมยุ่ง และไม่ช่างแต่งตัวเหมือนหญิงสาวทั่วไปนั้น ทำให้เธอดูเหมือนเป็นเด็ก ในขณะที่ลักษณะนิสัยออง ติกอนนั้น มีความบริสุทธิ์ของวัยเด็กอยู่ในตัว ออง ติกอนไม่ต้องการที่จะโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ หากการเป็นผู้ใหญ่หมายถึงการยอมฝืนใจกระทำในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย เพียงเพราะว่าควรทำ ลักษณะนิสัยที่เป็นเด็กของออง ติกอนดังกล่าวนี้ แตกต่างจากลักษณะนิสัยของแอนทิโกนีในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสเป็นอย่างมาก ดังที่ Étienne Frois กล่าวว่า

Dans l'Antigone de Sophocles, l'héroïne était à la mesure de son aventure. Sa force, née de sa conscience et de ses convictions, se révélait indomptable face à la loi d'un tyran. Notre petite Antigone à nous n'est pas au niveau de son histoire, du moins au début. N'avoue-t-elle pas qu'elle se sent "encore un peu petite pour tout cela" ?[42]

---

[41]Frois, Antigone : Anouilh, pp.40-41.

[42]Ibid., p.54.

นอกจากลักษณะนิสัยซึ่งยังเป็นเด็กแล้ว อองติกอนยังมีนิสัยอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากแอนทิโกนีในบทละครของโซโฟคลิสอีกด้วย Étienne Frois กล่าวถึงอองติกอนว่า

> Est-ce à dire qu'elle était une enfant facile, une petite fille modèle ? Non. Originale, "renfermée", "un peu folle" avec des sautes d'humeur imprévisibles, des bouffées de tendresse suivies de silences butés ou de bizarres caprices. Peut-être était-elle jalouse d'Ismène ? Elle la barbouillait de terre, elle lui mettait des vers dans le cou..." Une fois, je t'ai attachée à un arbre, et je t'ai coupé tes cheveux, tes beaux cheveux..." Imagine-t-on l'Antigone antique se livrant à des jeux pareils ?[43]

นอกจากนี้ อองติกอนยังมีนิสัยที่ดื้อรั้น ดังที่แม่นมกล่าวกับเธอว่า "Tu étais ma préférée, malgré ton sale caractère."[44] และอิสแมนก็กล่าวถึงเธอว่า "Allez ! Allez!...Tes sourcils joints, ton regard droit devant toi et te voilà lancée sans écouter personne."[45] ในขณะที่เครอ็งกล่าวกับอองติกอนว่า "Mais je t'aime bien tout de même avec ton sale caractère."[46] และ "Orgueil d'Oedipe. Tu es l'orgueil d'Oedipe."[47] แม้แต่ตัวอองติกอนเองก็ยังกล่าวถึงตนเองว่า

> Ce que lui passe par la tête, la petite Antigone, la sale bête, l'entêtée, la mauvaise, et puis on la met dans un coin ou

---

[43] Ibid., p.42.

[44] Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p.26.

[45] Ibid., p.30.

[46] Ibid., p.57.

[47] Ibid., p.56.

dans un trou. Et c'est bien fait pour elle. Elle n'aurait qu'à ne pas désobéir.[48]

ซึ่ง Étienne Frois ก็กล่าวถึงลักษณะนิสัยดังกล่าวขององอดิกอนไว้ว่า "La vérité est qu'Antigone est une rebelle : elle est celle qui dit non. Elle ne veut pas "réfléchir", et surtout ne veut pas "comprendre"[49]

องดิกอนเป็นคนรักชีวิต ดังที่เธอกล่าวกับอิสแมน เมื่ออิสแมนถามว่าเธอไม่ต้องการมีชีวิตอยู่หรือว่า

Pas envie de vivre. . .Qui se levait la première, le matin, rien que pour senter l'air froid sur sa peau nue ?. . .Qui pleurait déjà toute petite, en pensant qu'il y avait tant de petites bêtes, tant de brins d'herbe dans le pré et qu'on ne pouvait pas tous les prendre ?[50]

อย่างไรก็ตาม การมีชีวิตอยู่ขององดิกอนนั้นจะต้องเป็นการมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขเช่นวัยเด็กที่ไม่ต้องทำในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย ดังเช่นที่องดิกอนกล่าวกับเครอ็งว่า

Quelle femme heureuse deviendra-t-elle, la petite Antigone ? Quelles pauvretés faudra-t-il qu'elle fasse elle aussi, jour par jour, pour arracher avec ses dents son petit lambeau de bonheur ? . . ."Vous dites que c'est si beau la vie. Je veux savoir comment je m'y prendrai pour vivre. . .Je ne veux pas être modeste, moi,

---

[48]Ibid., pp.30-31.

[49]Ibid., p.42.

[50]Ibid., p.31.

et me contenter d'un petit morceau si j'ai été bien sage. Je veux être sure de tout aujourd'hui et que cela soit aussi beau que quand j'étais petite - ou mourir.".[51]

นิสัยของออังติกอนที่เป็นคนดื้อรั้น ไม่ยอมฝืนกระทำในสิ่งที่ตนไม่พอใจ ประกอบกับความรักชีวิตที่ดำเนินไปอย่างมีความสุขเช่นในวัยเด็ก ทำให้ออังติกอนตัดสินใจที่จะปฏิเสธการมีชีวิตอยู่ หากการมีชีวิตอยู่หมายถึงการต้องยอมรับในสิ่งที่เธอไม่เห็นด้วย Étienne Frois กล่าวถึงเธอว่า

Elle décide de dire non au bonheur, de dire non à la vie, à une vie de compromissions et de lâchetés ou se dégraderait son idéal d'absolu. C'est la hantise de perdre sa pureté et son enfance éternelle qui provoque chez elle le sursaut final et l'amène à choisir la mort.[52]

แต่ในที่สุด ก่อนที่เธอจะถูกนำตัวไปลงโทษ ออังติกอนก็กล่าวไว้ในจดหมายถึงเอม็งว่า "Je le comprends seulement maintenant combien c'était simple de vivre..."[53] และ ". . .je ne sais plus pourquoi je meurs.[54] ดังนั้น การตายของออังติกอนจึงเป็นการตายที่ปราศจากความหมายสำหรับตัวเธอเอง เนื่องจากเธอเองก็ไม่รู้ว่าเธอตายไปเพื่ออะไร การลุกขึ้นต่อสู้ของออังติกอนนั้น จึงแตกต่างไปจากแอนทิโกนี ซึ่งต่อสู้เพื่อความศรัทธาในเทพเจ้า แม้จะต้องตายไป การตายของแอนทิโกนีก็มิได้ไร้ความหมาย มีคนซึ่ง

---

[51] Ibid., pp.72-74.

[52] Frois, Antigone : Anouilh, p.43.

[53] Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p.86.

[54] Ibid.

เห็นด้วยกับพฤติกรรมของเธอและสนับสนุนเธอหลายคน เช่น เฮมอนและทิรีซีอัส และครีออนเองก็สำนึกผิดในตอนจบของบทละคร

แอนทิโกนีเป็นตัวละครที่มีความเป็นผู้ใหญ่ และแน่วแน่ในสิ่งที่เธอตัดสินใจกระทำและเชื่อว่าถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ความมุ่งมั่นของแอนทิโกนีก็มิได้หมายถึงความดื้อรั้น ปฏิเสธที่จะประนีประนอมกับสิ่งที่เธอไม่เห็นด้วยโดยไม่ยอมไตร่ตรองหรือพยายามทำความเข้าใจ ดังเช่นออง ติกอน แอนทิโกนีศรัทธาในศาสนาและเทพเจ้า และกล้าขัดคำสั่งของครีออนผู้เป็นประมุขของรัฐเพื่อกระทำตามกฎของเทพเจ้า โดยมิได้เกรงกลัวต่อบทลงโทษของรัฐ แอนทิโกนีกล่าวกับครีออนว่า

> . . . For heaven's law are eternal and no man knows when they were first put forth.
>
> Not from dread of human pride could I answer to the gods for breaking these. . . if I had allowed my mother's son to remain unburied, that would have grieved me; for death, I am not grived.[55]

ส่วนออง ติกอนของอานุยนั้น มิได้มีความศรัทธาในศาสนาเช่นแอนทิโกนีของโซโฟคลิส การที่เธอพยายามฝังศพโพลีนิสซึ่งเป็นการขัดคำสั่งประมุขของรัฐนั้น เป็นเพียงการหาเหตุอันเป็นข้ออ้างที่จะแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพในการเลือกที่จะปฏิเสธกับสิ่งที่ไม่เห็นด้วยในชีวิตของเธอ ดังที่เธอโต้ตอบเครอ็งซึ่งกล่าวกับเธอถึงเรื่องธรรมเนียมการฝังศพว่า

> Créon : Tu y crois donc vraiment, toi, à cet enterrement dans les règles ? À cette ombre de ton frère condamnée à errer toujours si on ne jette pas sur le cadavre un peu de terre avec la formule du prêtre ? Tu leur as déjà entendu la réciter, aux prêtres de Thèbes, la formule ? Tu as vu ces pauvres têtes d'employés

---

[55] Knickerbocker and Reninger, Interpreting Literature, p. 417.

fatigués écourtant les gestes, avalant les mots, baclant ce mort pour en prendre un autre avant le repas de midi ?. . . Est-ce que tu n'as jamais pensé alors que si c'était un être que tu aimais vraiment, qui était là, couché dans cette boîte, tu te mettrais à hurler tout d'un coup ? À leur crier de se taire, de s'en aller ? Antigone : Si, je l'ai pensé.[56]

อองติกอนเห็นด้วยกับเครอ็งว่า พิธีกรรมทางศาสนาในการฝังศพนั้นมิได้น่าศรัทธาแต่ประการใด ทั้งนี้ เครอ็งก็กล่าวถึงเธอด้วยเช่นกันว่า สิ่งที่เธอต้องการนั้นคือการที่ได้ปฏิเสธและความตายเท่านั้น

C'est elle qui voulait mourir, Aucun de nous n'était assez fort pour la décider à vivre, Je la comprends maintenant, Antigone était faite pour être morte. Elle-même ne le savait peut-être pas, mais Polynice n'était qu'un prétexte. Quand elle a du y renoncer, elle a trouvé autre chose tout de suite. Ce qui importait pour elle, c'était de refuser et de mourir.[57]

ลักษณะทางกายภาพและลักษณะนิสัยของตัวละครอองติกอนที่แปรเปลี่ยนไปจากตัวละครแอนทิโกนีในบทละครของโซโฟคลิสนั้น สัมพันธ์กับทัศนะที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอในบทละคร ซึ่งแปรเปลี่ยนไปในบทละครแอนทิโกนี โซโฟคลิสต้องการเสนอทัศนะต่อความขัดแย้งทางความเชื่อทางศาสนาอันเป็นปัญหาในสังคมร่วมสมัยของเขาขณะนั้น โดยต้องการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์นั้นมีเคารพกฎซึ่งถือกันว่าบัญญัติของเทพเจ้า โซโฟคลิสจึงได้ให้ตัวละครสำคัญที่จะลุกขึ้นต่อสู้กับผู้ปกครองรัฐนั้น เป็นคนที่มีความมุ่งมั่นในสิ่งที่จะกระทำและมีศรัทธาในเทพเจ้า ในขณะที่อานุยต้อง

---

[56] Lambreux, Antigone : Jean Antigone, p. 58.

[57] Ibid., p.78.

การเสนอทัศนะต่อปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ผิงนำมาตั้งคำถามในสังคมร่วมสมัยกับเขา การที่อานุยให้ตัวละครสำคัญซึ่งลุกขึ้นต่อสู้เพื่อการมีชีวิตอยู่อย่างมีเสรีภาพที่จะปฏิเสธกับสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วยนั้นเป็นตัวละครที่เป็นเด็ก จึงเนื่องมาจากวัยเด็กเป็นวัยที่สามารถปฏิเสธการที่จะต้องฝืนทำในสิ่งที่ไม่ชอบเพียงเพราะว่า "ควรทำ" หรือ "ต้องทำ" ได้ และการที่อานุยให้ออองติกอนเป็นคนดื้อรั้น ไม่ชอบที่จะทำความเข้าใจหรือใคร่ครวญสิ่งใดนั้น ก็เพื่อเสริมให้เห็นความไม่ยอมประนีประนอมกับสิ่งที่ฝืนความรู้สึกของออองติกอน ออองติกอนมิได้มีศรัธาในศาสนาเนื่องจากอานุยมิได้ต้องการเสนอทัศนะต่อปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา นอกจากนี้ ตัวละครออองติกอนยังมิได้แน่วแน่ในสิ่งที่ตนกระทำ โดยที่ในตอนจบของบทละคร ออองติกอนได้แสดงความไม่แน่ใจว่าสิ่งที่เธอเชื่อนั้นถูกต้องดังได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะดังกล่าวนี้ แตกต่างไปจากแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ทั้งนี้ เนื่องจากอานุยมิได้ต้องการตัดสินว่าการกระทำของออองติกอนนั้นถูกต้อง หากแต่ต้องการให้ผู้ดูวินิจฉัยเอาเอง จึงเห็นได้ว่า ลักษณะนิสัยและลักษณะทางกายภาพของตัวละครแอนทิโกนีและตัวละครออองติกอนนั้นแตกต่างกันออกไป โดยสัมพันธ์กับทัศนะของผู้ประพันธ์ที่ต้องการเสนอต่อสังคมร่วมสมัยเป็นสำคัญ

3.2 ครีออน (Creon) และเครอ็ง (Créon)

เครอ็งในบทละครออองติกอนของอานุยนั้น มีลักษณะนิสัยที่แตกต่างไปจากครีออนในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสหลายประการ ถึงแม้จะดำรงตำแหน่งเป็นผู้ปกครองรัฐเหมือนกัน ครีออนเป็นประมุขของรัฐที่เชื่อในอำนาจสูงสุดของตน อันทำให้เขากลายเป็นผู้ปกครองที่มีทัศนะแบบเผด็จการ ดังที่เขากล่าวว่า "the one whom the State appoints must be obeyed, in little things and great, in just things and unjust" [58] และ "Am I to rule this land by judgement other than my own ? "[59] ในขณะที่เครอ็งกล่าวว่า

---

[58] Knickerbocker and Reninger, Interpreting Literature, p.419.

[59] Ibid., p.420.

. . . Si j'étais une bonne brute ordinaire de tyran, Il y aurait déjà longtemps qu'on t'aurait arraché la langue, tiré les membres aux tenailles ou jetée dans un trou. Mais tu vois que je te laisse parler au lieu d'appeler mes soldats. . .[60]

เครอ็งในบทละครอองติกอนนั้น ไม่ต้องการใช้อำนาจเผด็จการ ในทางตรงกันข้าม เขากลับต้องการที่จะใช้วิธีประนีประนอมในการแก้ปัญหา ทั้งนี้เนื่องมาจากอานุยต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่าเครอ็งก็เป็นผู้ที่มีเหตุผลเช่นเดียวกันกับอองติกอน ซึ่งต่างก็เป็นตัวแทนของบุคคลที่มีทัศนะที่แตกต่างกันในสังคม อานุยไม่ต้องการที่จะตัดสินว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกหรือผิด แทนผู้ดู ในขณะที่โซโฟคลิสต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่า ครีออนเป็นผู้ที่ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเชื่อว่าความคิดของตนเท่านั้นถูกต้อง ซึ่งลักษณะนิสัยดังกล่าวนี้เป็นข้อด้อย(flaw) ของครีออนที่ทำให้เขาต้องประสบความหายนะในที่สุด ประกอบกับความไม่เคารพเทวบัญญัติของเขา ซึ่งเป็นประเด็นที่โซโฟคลิสต้องการจะชี้ให้เห็นว่าไม่ถูกต้องในบทละครเรื่องนี้

เครอ็งมิได้ต้องการที่จะเป็นกษัตริย์ หากแต่จำเป็นต้องกระทำ เขากล่าวกับอองติกอนว่า

Créon : Un matin, je me suis réveille roi de Thèbes. Et Dieu sait si j'aimais autre chose dans la vie que d'être puissant...

Antigone : Il fallait dire non, alors.

Créon : Je le pouvais. Seulement, je me suis senti tout d'un coup comme un ouvrier qui refusait un ouvrage. Cela ne m'a paru honnête. J'ai dit oui.[61]

---

[60] Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p.60.

[61] Ibid., pp.62-63.

นอกจากนี้ เครอ็งยังมิได้ต้องการปล่อยศพโพลีนิสให้เน่าเหม็นอยู่เช่นนั้น แต่จำเป็นต้องกระทำ ดังที่เขากล่าวกับออง้ติกอนว่า

Tu crois que cela ne me dégoute pas autant que toi, cette viande qui pourrit au soleil ?. . .Mais pour que les brutes que je gouverne comprennent, il faut que cela pue le cadavre de Polynice dans toute la ville, pendant un mois.[62]

เครอ็งมิได้ต้องการตัดสินลงโทษออง้ติกอน แต่จำเป็นต้องทำ เครอ็งกล่าวกับลูกคู่ถึงเหตุผลที่เขาไม่สามารถช่วยชีวิตออง้ติกอนได้ว่า "Tout Thèbes sait ce qu'elle a fait. Je suis obligée de la faire mourir. . .La foule sait déjà, elle hurle autour du palais. Je ne peux pas."[63]

การยอมประนีประนอมฝืนใจกระทำในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วยเพื่อความอยู่รอดของรัฐเช่นนี้ของเครอ็ง เนื่องมาจากความเป็นผู้ใหญ่ของเขา ซึ่งขัดแย้งกับความเป็นเด็กของออง้ติกอน เครอ็งมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบให้รัฐดำเนินไปอย่างสงบเรียบร้อย เขาจึงไม่สามารถ "ปฏิเสธ" การที่จะ "ต้อง" กระทำหลาย ๆ สิ่งได้ อย่างไรก็ตาม ในตอนจบของบทละคร การสูญเสียบุตรและภรรยา และการต้องอยู่เพียงลำพังกับหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ก็ได้ทำให้เครอ็งรู้สึกเสียใจกับความเป็นผู้ใหญ่ของเขาด้วยเช่นกัน ดังเช่นที่เขากล่าวกับมหาดเล็ก (Le Page) ว่า "Il faudrait ne jamais devenir grand."[64]

เครอ็งกระทำทุกสิ่งเพียงเพราะว่าเขา "ต้อง" กระทำ เขามิได้ตั้งคำถาม นอกจากนี้ เขายังเสียใจกับการกระทำของตนเองในตอนจบของบทละคร การกระทำของ

---

[62]Ibid., p.62.

[63]Ibid., p.79.

[64]Ibid., p.92.

เขาจึงเป็นการกระทำที่ไร้ความหมายสำหรับตัวเขาเอง เช่นเดียวกันกับการกระทำขององติกอน ทั้งเครอ็งและองติกอนต่างก็มิได้เห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูกต้อง และอานุยก็มิได้ต้องการเป็นผู้วินิจฉัยทัศนะที่แตกต่างกันของตัวละครทั้งสองในบทละคร หากแต่ต้องการตั้งคำถามเกี่ยวกับทัศนะดังกล่าวของตัวละครทั้งสองแก่ผู้ดู

การเสนอทัศนะต่อปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ในบทละครองติกอนนี้ เป็นเหตุให้นักวิจารณ์บางคนตีความว่า อานุยเสนอความคิดแบบ Existentialism ในบทละคร องติกอน ลักษณะบางประการในบทละครบทนี้ดูคล้ายกับแนวคิดแบบ Existentialism อาทิ การกล่าวถึงความเดียวดายของมนุษย์ และการปฏิเสธที่จะยอมรับกฎเกณฑ์ใด ๆ ที่นอกเหนือไปจากกฎเกณฑ์ที่ตนเองตั้งขึ้น เครอ็ง (Créon) ได้กล่าวถึงความเดียวดายของมนุษย์กับเอม็ง (Hémon) ว่า "On est tout seul, Hemon. Le monde est nu." [65] และองติกอนก็ได้ปฏิเสธที่จะยอมรับกฎเกณฑ์ใดๆ ที่นอกเหนือไปจากกฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้นว่า "Moi, je peux dire "non" encore à tout ce que je n'aime pas et je suis seul juge." [66]

อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวของอานุยในบทละครองติกอนนี้ มิใช่เป็นแนวคิดแบบปรัชญา Existentialism หากแต่เป็นทัศนะส่วนตัวที่อานุยต้องการเสนอเกี่ยวกับปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ Leonard Cabel Pronko ได้กล่าวไว้ว่า

> Anouilh's man who makes a choice is analogous to Sartre's "authentic" man who face the absurdity of existence and possesses a sense of responsibility whereas the others correspond to the placid bourgeois . . . Despite the obvious paralells between Anouilh's outlook and that of existentialists, we cannot conclude that Anouilh is a member of that group, or has even been

---

[65] Ibid., p.81.

[66] Ibid., p.63.

influenced by them. All the ideas that the two outlooks have in common were expressed by Anouilh before Sartre had developed and popularized his brand of existentialisms . . .[67]

นอกจากการที่อานุยได้กล่าวถึงความคิดที่คล้ายคลึงกับปรัชญา Existentialism ก่อนที่ปรัชญานี้จะเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายดังได้กล่าวมาแล้วนั้น Pronko ก็ยังมีทัศนะว่าลักษณะการตัดสินใจของตัวละครในบทละครออองติกอนของอานุยนั้น ยังมิได้มีเสรีภาพอีกด้วย โดยที่เป็นการตัดสินใจที่ถูกกำหนดแล้วจากตัวแปรภายนอก ซึ่งเป็นลักษณะของ Determinism มากกว่า ดังที่ John harvey ได้แสดงความเห็นโดยอ้างถึง Pronko ไว้ว่า

As for existentialist drama, it would seem that Anouilh's tragedy lies at the furthermost pole from it ; for what possibility do Anouilh's heroes have freely to decide what they are or to form themselves through their acts? Even Leonard Cabell Pronko after noting several paralells between Anouilh's and existentialist theatre, admitted that in Anouilh the notion of roles was inherently deterministic. He could describe the freedom enjoyed by the playwright's tragic heroes only as illusory or, at best, confused.[68]

ในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส ตัวละครครีออนเสียใจกับการกระทำของตนเองเช่นกันกับเครอ็งด้วยเหตุผลที่ต่างกัน ครีออนเชื่อในอำนาจสูงสุดของตนซึ่งกำหนดกฎของรัฐมากกว่าเชื่อในขนบซึ่งยึดถือกันสืบมาว่าเป็นกฎของเทพเจ้า ทัศนะดังกล่าวของครีออนนั้นเป็น

---

[67]Pronko, The World of Jean Anouilh, pp.74-75.

[68]John Harvey, Anouilh : A Study in Theatrics (New Haven : York University Press, 1964), p.91.

ทัศนะที่ผิด ดังนั้นเขาจึงต้องได้รับบทลงโทษจากเทพเจ้าให้เสียบุตรและภรรยาของตนไปในตอนจบของบทละคร ทั้งนี้ โซโฟคลิสก็แตกต่างจากอานุยด้วยในแง่ที่ต้องการที่จะตัดสินว่าทัศนะของตัวละครฝ่ายใดถูกหรือผิดในบทละคร โดยที่โซโฟคลิสนั้นเห็นว่า แอนทิโกนีซึ่งศรัทธาในเทพเจ้าเป็นฝ่ายที่ถูกต้องในบทละครแอนทิโกนี

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในบทละครแอนทิโกนีนี้ ครีออนดูจะเป็นตัวละครเอก (protagonist) มากกว่าแอนทิโกนี ในแง่ที่ว่าบทบาทของเขาดูจะเป็นบทบาทที่เด่นกว่าแอนทิโกนี และการผกผันของชะตากรรมของเขาก็ดูจะเป็นการผกผันของชะตากรรมของตัวละครที่เป็น tragic hero ตามธรรมเนียมนิยมของการละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม ดังที่อริสโตเติลได้กล่าวถึงลักษณะของ tragic hero และการผกผันของโชคชะตาที่จะก่อให้เกิดการชำระล้างจิตใจ (catharsis) จากความรู้สึกสงสารและกลัว (pity and fear) ไว้ว่า

> This is the sort of man who is not conspicuous by virtue and justice, and whose fall into misery is not due to vice and depravity, but rather to some error, a man who enjoys prosperity and a high reputation. . .The change will be . . .from prosperity to misery.[๘๘]

อย่างไรก็ตาม Philip W. Harsh ก็ได้แสดงทัศนะไว้ว่า บทบาทและการผกผันของโชคชะตาของครีออนดังกล่าว จำเป็นต้องเป็นไปเช่นนั้น เนื่องจากเป็นการให้ความยุติธรรมแก่แอนทิโกนี ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญที่ต้องฆ่าตัวตายไปเพราะถูกครีออนลงโทษไว้ในถ้ำตลอดชีวิต Harsh กล่าวไว้ว่า

> Some critics have maintained that Creon and not Antigone is the main character of the play. In the dramatization of an ethical problem there naturally arises an opposition between the character

---

[๘๘]T.S. Dorsch, Classical Literary Criticism (Middlesex : Penguin Books Ltd., 1981), p.48.

who takes the better point of view and the other who take the worse. Naturally the fate of Creon, who has taken the worse point of view, is much more dreadful than that of Antigone, and the last of the play is concerned with Creon's tragedy. The introduction of Eurydice and her suicide concerns Creon alone. But Creon's tragedy is dwelt upon at such length not because Creon is the main character of the play - he is vastly overshadowed by Antigone - but because the dreadfulness of his fate is the final justification of Antigone.[70]

เช่นเดียวกับที่ Cederic H. Whitman มีทัศนะว่าแอนทิโกนีเป็นตัวละครที่มีคุณสมบัติของ tragic hero มากกว่าครีออนดังที่เขากล่าวว่า

On the other hand, many, recognizing Antigone's innocence but misled by the Aristotelian prejudice that behind a fall must lie a fault, have tried to prove either that Creon is the real tragic hero or that at least the moral of the story lies in his fate. Indeed, he illustrates pride going before a fall, but there is nothing tragic or even morally interesting about him. Whether we find Creon thoroughly hateful or merely pitiable, his plight brings little satisfaction. He is puny. What remains amid this puniness is the ineradicable remembrance of Antigone's supremacy. In a world of hollow men, she is real. In a world of petty,

---

[70]Harsh, A Handbook of Classical Drama, p.111.

grievous individuals, she, the greatest individual of all, emerges as the pattern of the universal unconsolable grief.[71]

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าว แอนทิโกนีจึงน่าที่จะเป็นตัวละครเอก (protagonist) มากกว่าครีออนในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส

3.3 ทหารยาม

ทหารยามในบทละครแอนทิโกนี มีลักษณะนิสัยของผู้ที่หลีกเลี่ยงที่จะต้องรับผิดชอบในสังคม พวกเขาไม่ต้องการอะไรมากกว่าการมีชีวิตอยู่ตามครรลองของสังคมไปวัน ๆ ทหารยามได้กล่าวเมื่อจับตัวแอนทิโกนีขณะที่ฝังศพพี่ชายได้ว่า

Then we charged her with her past and present doings and she denied nothing - a joy and a pain to me at the same time. To have escaped from one's own troubles is a great joy, but it is painful to bring troubles to others. However that may be, all such things mean less to me than my own safety.[72]

โดยทั่วไปแล้ว ละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมไม่นิยมให้ตัวละครที่ไม่สำคัญมีลักษณะนิสัยที่เด่นชัดเช่นนี้ Finlay Hooper กล่าวถึงทหารยามในบทละครแอนทิโกนีนี้ไว้ว่า

The guard who arrests Antigone has been worried lest the body be covered and he be blamed for the deed. He is unconcerned about the principle at stake. Still, Sophocles does not treat him as a

---

[71]Cedric H. Whitman, Sophocles : A Study of Heroic Humanism (Massachusetts, 1951), pp.90-91.

[72]Knickerbocker and Reninger, Interpreting Literature, p.417.

perfunctory go-between. . . he gives this man a characterization of his own. By custom, tragedy dealt with clashes of strong-willed personalities, men and women of divine or royal, at least noble, blood. It was unusual for much attention to be given those in subservient roles. Yet Sophocles talent was not easily contained. The Guard is uncomfortably real, a whining, self-centered person, concerned for his own skin. Unlike Creon and Antigone who seek to justify their opposed positions, he represents those who want only to escape the responsibility of having one.[73]

โซโฟคลิสกระทำเช่นนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งในสังคม ซึ่งแตกต่างไปจากครีออนและแอนทิโกนีในแง่ที่ว่าทหารยามต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการรับผิดชอบใด ๆ และคำนึงถึงเพียงความสุขส่วนตน โดยมิได้มีอุดมการณ์ที่สูงส่งใด ๆ ไปกว่านั้น ทหารยามนี้จึงเป็นตัวละครที่เปรียบเทียบและเน้นให้ตัวละครสำคัญเด่นขึ้น

ในบทละคร<u>ออง</u>ติกอนของอานุยนั้น ลักษณะนิสัยของทหารยามคล้ายคลึงกันกับทหารยามในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิสเป็นอย่างมาก อานุยได้รับอิทธิพลนี้จากโซโฟคลิสโดยที่ต้องการที่จะให้ทหารยามนี้เป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวในสังคมเช่นเดียวกัน ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่า กลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้มีอยู่ในสังคมทุกสังคมคล้ายคลึงกัน ทหารยามในบทละคร<u>ออง</u>ติกอนกล่าวเมื่อเครอ็งสั่งให้เก็บเรื่องที่มีคนพยายามมาฝังศพไว้เป็นความลับว่า

. . . On n'a pas parlé, chef, je vous le jure ! Mais moi, j'étais ici et peut-être que les autres ils l'ont déjà dit à la relève... (Il sue à grosses gouttes, il bafouille.) Chef, j'ai deux

---

[73]Finlay Hooper, <u>Greek Realities</u> (New York : Charles Scribner's Sons, 1967), p. 272.

enfants. Il y en a un qui est tout petit. Vous témoignerez pour moi que j'étais ici, chef, . . .[74]

นอกจากนี้ ทหารยามในบทละครอองติกอนนี้ ก็ได้ช่วยเน้นให้บทบาทของตัวละครสำคัญคืออองติกอนและเครอ็อง ซึ่งมีอุดมการณ์ในชีวิตนั้นเด่นชัดด้วยเช่นกัน

3.4 อิสเมนี (Ismene) และอิสแมน (Ismène)

อิสเมนีเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งซึ่งโซโฟคลิสแต่งขึ้นเพื่อเสริมให้บทบาทของแอนทิโกนีเด่นชัดขึ้น อิสเมนีเป็นตัวละครซึ่งเป็นผู้หญิงและเป็นน้องสาวของโพลิไนซิสเช่นเดียวกันกับแอนทิโกนี แต่แอนทิโกนีนั้นเลือกที่จะเชื่อในขนบซึ่งถือกันว่าเป็นเทวบัญญัติมากกว่ากฎของรัฐ และจึงกล้าที่จะลุกขึ้นต่อสู้กับกฎของครีออนทั้ง ๆ ที่รู้ว่าโทษของการกระทำเช่นนั้นเป็นอย่างไร ในขณะที่อิสเมนีนั้นยอมรับในความอ่อนแอไร้อำนาจของตนและเลือกที่จะเชื่อฟังกฎเกณฑ์ของรัฐมากกว่าเนื่องจากกลัวบทลงโทษ การตัดสินใจของอิสเมนีดังกล่าวนี้ ช่วยเสริมให้เห็นความกล้าและความเข้มแข็งของแอนทิโกนีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อิสเมนีของโซโฟคลิสกล่าวว่า

> . . . we must remember, first that we were born women and should not strive with men; next that we are ruled by the stronger and must obey in these things and even in the worse ones. May the dead forgive me, but I must obey our ruler. It is foolish to do otherwise.[75]

นอกจากนี้ อิสเมนีนั้นยังอาจเปรียบได้กับคนในสังคมบางกลุ่มที่คิดว่าตนนั้นอ่อนแอเกินกว่าที่จะลุกขึ้นต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ใด ๆ และจึงเลือกที่จะฟังคำสั่งของผู้มีอำนาจในรัฐมากกว่าไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม

---

[74] Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, pp. 46-47.

[75] Knickerbocker and Reninger, Interpreting Literature, p. 413.

ในบทละครอองติกอนนั้น อานุยได้สร้างตัวละครอิสแมนโดยได้รับอิทธิพลลักษณะนิสัยจากตัวละครอิสเมนีในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส โดยที่อิสแมนก็ได้กล่าวกับอองติกอนด้วยเช่นกันว่าเครอ็งนั้นมีอำนาจและอิทธิพลมากกว่าเธอและอองติกอน

. . . Il est plus fort que nous, Antigone. Il est le roi. Et ils pensent tous comme lui dans la ville. Ils sont des milliers et des milliers autour de nous. . .[76]

บทบาทของอิสแมนในบทละครอองติกอนนั้น คล้ายคลึงกันกับในบทละครแอนทิโกนี คือเป็นตัวเปรียบเทียบให้อองติกอนเด่นขึ้น และอาจเปรียบเทียบได้กับกลุ่มบุคคลในสังคมที่ไม่กล้าต่อต้านกฎเกณฑ์ของรัฐเพื่ออุดมการณ์ใด ๆ เช่นเดียวกันกับอิสเมนีในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า อานุยได้ดัดแปลงให้ตัวละครอิสแมนเป็นพี่สาวของอองติกอน ซึ่งแตกต่างไปจากในบทละครของโซโฟคลิสที่แสดงให้เห็นว่าอิสเมนีเป็นพี่สาวของแอนทิโกนี การดัดแปลงดังกล่าวนี้ ช่วยเน้นให้เห็นถึงความเป็นเด็กของอองติกอนมากยิ่งขึ้น ดังที่อิสแมนกล่าวกับอองติกอนว่า "Je suis l' ainée. Je refléchis plus que toi. Toi, c'est ce qui te passe par la tête tout de suite, et tant pis si c'est une bêtise. Moi, je suis plus pondérée. Je réfléchis.[77]

3.5 เฮมอน (Hemon) และเอมึง (Hémon)

บทบาทของเอมึง (Hémon) แปรเปลี่ยนไปจากเฮมอนในบทละครแอนทิโกนี เนื่องจากบทบาทและลักษณะนิสัยของตัวละครสำคัญ คือ เครอ็งและอองติกอนได้แปรเปลี่ยนไป รวมทั้งทัศนะของอานุยที่ต้องการเสนอในบทละคร เอมึงในบทละครอองติกอนนี้ จึงมิใช่คนที่ก้าวร้าวกับบิดาเพื่อชี้ให้เห็นว่าการกระทำของครีออนนั้นขัดต่อกฎของเทพเจ้าและทัศนะของคน

---

[76] Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p. 36.

[77] Ibid., p.29.

ส่วนใหญ่ หากแต่เป็นเด็กหนุ่มที่อ่อนแอและไม่กล้าเผชิญกับความเป็นผู้ใหญ่ที่เครอ็งพยายามจะให้เขายอมรับ บทบาทและลักษณะนิสัยของเอมึงดังกล่าวนั้น เน้นให้เห็นถึงทัศนะที่อานุยต้องการเสนอในบทละครเกี่ยวกับวัยเยาว์ซึ่งไม่ยอมประนีประนอมกับสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย โดยที่บทบาทของเอมึงนั้นเสริมทัศนะขององติกอนเช่นเดียวกันกับบทบาทของเฮมอนในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส

3.6 ทิรีซีอัส (Tiresias) ในบทละครแอนทิโกนี

อานุยได้ตัดตัวละครทิรีซีอัสออก เนื่องจากมิได้ต้องการเสนอปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ที่เชื่อในศาสนาและผู้ที่ไม่เชื่อในศาสนาเช่นในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส บทบาทของตัวละครทิรีซีอัสจึงไม่จำเป็นในบทละครของอานุย ดังเช่นที่ Étienne Frois กล่าวไว้ว่า

> Une première remarque s'impose : Anouilh a supprimé le personnage de Tirésias, le vieux prêtre aveugle conduit par un enfant. Il a bien fait. Les avertissements et les menaces du devin n'avaient de sens que pour ramener à la raison un Créon opiniâtre et buté, et pour faire entendre la voix des dieux qui s'associaient par sa bouche à la piété d'Antigone. Que viendrait - il faire dans la pièce d'Anouilh ? Adresser des reproches à un Créon qui s'évertue à sauver sa nièce ? Représenter la religion dans un drame qui la nie ? Si ses propos ébranlent tardivement le roi dans la pièce de Sophocle, c'est parce que l'auteur grec veut nous tenir en haleine jusqu'au bout, tout en nous montrant l'engrenage fatal de l'orgueil humain. Ce n'était pas non plus le propos d'Anouilh.[78]

---

[78] Frois, Antigone : Anouilh, pp.38-39.

3.7 แม่นม (La nourrice) ในบทละครอองติกอน

แม่นมหรือพี่เลี้ยงนี้ เป็นตัวละครที่มีปรากฏในธรรมเนียมในธรรมเนียมนิยมของละครฝรั่งเศสมาตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ 17 แต่ไม่มีในธรรมเนียมนิยมของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม อานุยได้เพิ่มตัวละครแม่นมนี้เข้ามาเพื่อให้ตัวละครสำคัญ คืออองติกอน สามารถกล่าวถึงความรู้สึกในใจของตนเองได้ แม่นมนี้จึงเป็นตัวละครที่ทำให้ผู้ดูเห็นความเป็นเด็กของอองติกอนได้เด่นชัดขึ้น และในขณะเดียวกัน แม่นมก็ช่วยเน้นให้เห็นถึงความเดียวดายของอองติกอนมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก ถึงแม้ว่าแม่นมจะให้ความอบอุ่นและกำลังใจที่อองติกอนต้องการได้ แต่ก็มิได้เข้าใจสิ่งที่เธอพูดหรือความรู้สึกที่แท้จริงของเธอ

3.8 มหาดเล็ก (Le Page) ในบทละครอองติกอน

ตัวละครมหาดเล็กเป็นตัวละครที่อานุยเติมเข้ามา ซึ่งไม่มีในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส มหาดเล็กเป็นตัวละครที่เป็นเด็กเพียงคนเดียวของบทละครอองติกอน เขาเป็นตัวแทนของความเป็นเด็กซึ่งไม่ต้องมีความรับผิดชอบอะไร แต่ในขณะเดียวกัน เขาก็เป็นผู้ติดตามเครอ็งตลอดเวลา เครอ็งเป็นตัวแทนของความเป็นผู้ใหญ่ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้อานุยก็ต้องการที่จะแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของวัยเด็กเปรียบเทียบกับการต้องการฝืนทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการของการเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องรู้มากขึ้นและต้องรับผิดชอบมากขึ้นของเครอ็ง

3.9 ลูกคู่

โดยทั่วไปแล้ว ลูกคู่ในบทละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมจะมีหน้าที่หลักคือพูดโต้ตอบกับตัวละคร ซึ่งบทพูดดังกล่าวของลูกคู่นั้นเรียกว่า kommos และแนะนำตัวละครใหม่ที่เข้ามาในเวทีโดยหัวหน้าลูกคู่ (coryphaeus) นอกจากนี้ เวลาที่บนเวทีไม่มีตัวละครใด ๆ ลูกคู่ก็จะขับบทร้อง ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงละครของกรีก เป็นโรงละครกลางแจ้งที่ไม่มีม่าน ดังนั้นเวลาที่ตัวละครต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย จึงต้องปล่อยให้เวทีว่าง การขับร้องของลูกคู่ใน

ระหว่างนั้นจึงจำเป็นเพื่อให้ละครยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมนั้น ไม่มีการหยุดพักระหว่างการแสดง บทร้องเต็มเพลงดังกล่าวของลูกคู่นี้ เรียกว่า stasimon ซึ่งจะอยู่ระหว่างฉากที่เป็นเนื้อเรื่อง (episodes) ของบทละคร และบางครั้ง ลูกคู่ก็จะทำหน้าที่กล่าวสรุปในตอนจบของบทละครอีกด้วย[79]

ในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสนั้น ลูกคู่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ตามขนบนิยมของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม อานุยได้รับอิทธิพลดังกล่าวบางประการมาใช้ในบทละครออง้ติกอนด้วยเช่นกัน ลูกคู่ (le Choeur) ในบทละครออง้ติกอนกล่าวแนะนำตัวละครในตอนเริ่มเรื่อง โดยอานุยเรียกลูกคู่ในบทบาทนี้ว่า Le Prologue Le Prologue กล่าวแนะนำตัวละครในตอนเริ่มเรื่องของบทละครออง้ติกอนว่า

> Voilà. Ces personnages vont vous jouer l'histoire d'Antigone. Antigone, c'est la petite maigre qui est assise là-bas, . . .Le jeune homme avec qui parle la blonde, la belle, l'heureuse Ismène, c'est Hémon, le fils de Créon. . .C'est homme robuste, aux cheveux blancs, qui médite là, près de son page, c'est Créon. . .[80]

บทบาทของลูกคู่ในบทละครกรีกประเภทออง้ติกอนดังกล่าวนี้ คล้ายคลึงกับลูกคู่ในบทละครแอนทิโกนีที่กล่าวแนะนำตัวละครก่อนที่ตัวละครจะเข้ามาในฉากว่า "Chorus : What sight is this ? My soul stands amazed. I know her. It is Antigone. . ."[81] และ "Chorus : Ismene comes, shedding the tears of a

---

[79]Harsh, A Handbook of Classical Drama, pp.12-13.

[80]Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, pp.21-22.

[81]Knickerbocker and Reninger, Interpreting Literature, p.416.

loving sister. . ."[82] และ "But Haemon comes, the last of your sons. Does he come to lament the doom of his promised bride, Antigone?"[83]

ต่อมา ลูกคู่ในบทละครอองติกอนก็พูดจาโต้ตอบกับตัวละคร ดังเช่นพูดจาโต้ตอบกับเครอ็องว่า

Le Choeur : Est-ce qu'on ne peut pas imaginer quelque chose, dire qu'elle est folle, l'enfermer ?

Créon : Il diront que ce n'est pas vrai. Que je la sauve parce qu'elle allait être la femme de mon fils. Je ne peux pas.

Le Choeur : Est-ce qu'on ne peut pas gagner du temps, la faire fuir demain ?[84]

ซึ่งคล้ายคลึงกับบทพูดของลูกคู่ในบทละครแอนทิโกนีที่เรียกว่า kommos ในตอนที่ลูกคู่กล่าวโต้ตอบกับตัวละครแอนทิโกนีในฉากที่แอนทิโกนีคร่ำครวญก่อนที่จะถูกนำไปขังไว้ในถ้ำ รวมทั้งคล้ายคลึงกับการพูดจาโต้ตอบกับตัวละครอื่น ๆ ของลูกคู่ เช่น ครีออน ซึ่งลูกคู่ออกความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเฮมอนโกรธครีออนและจากไปว่า

Chorus : He is gone, O King, in angry haste ; a youthful mind, when stung, is dangerous.

Creon : Let him rave to the top of his bent and good speed to him, but he shall save not this two girls from their doom.

Chorus : Indeed ? Do you intend to slay them both ?[85]

---

[82]Ibid., p.418.

[83]Ibid., p.419.

[84]Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p.79.

[85]Knickerbocker and Reninger, Interpreting Literature, p.420.

ลักษณะของบทบาทของลูกคู่ที่คล้ายคลึงกันเช่นนี้ในบทละครออง*ติกอน* แสดงให้เห็นถึงการรับอิทธิพลจากธรรมเนียมนิยมของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมมาใช้ในบทละครออง*ติกอน*ของอานุย อย่างไรก็ตาม อานุยก็ได้ดัดแปลงบทบาทบางประการของลูกคู่ให้แตกต่างออกไปจากในบทละคร*แอนทิโกนี*ของโซโฟคลิส กล่าวคือ ลูกคู่ในบทละคร*ออง*ติกอน ประกอบไปด้วยตัวละครเพียงคนเดียว ในขณะที่ในบทละคร*แอนทิโกนี*นั้น ลูกคู่ประกอบไปด้วยกลุ่มชายชราชาวธีบส์ นอกจากนี้ ลูกคู่ในบทละคร*ออง*ติกอนยังมิได้ทำหน้าที่ขับร้องในระหว่างการเปลี่ยนฉากดังเช่นในละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม แต่มีการเข้าและออกจากฉากเช่นเดียวกันกับตัวละครอื่น ๆ อีกด้วย

4. บทสนทนา (dialogue)

บทสนทนาของตัวละครในบทละคร*ออง*ติกอนและบทละคร*แอนทิโกนี* มีส่วนที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดบางประการ กล่าวคือ ในบทละคร*แอนทิโกนี* โซโฟคลิสใช้ภาษาที่สละสลวยและให้ความรู้สึกที่สูงส่ง โดยแต่งเป็นร้อยกรอง ในขณะที่ในบทละคร*ออง*ติกอน อานุยแต่งเป็นร้อยแก้วโดยใช้ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ เนื่องมาจากละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมนั้น ต้องการกล่าวถึงตัวละครสำคัญซึ่งอยู่ในสถานะที่สูงกว่ามนุษย์ธรรมดา เพราะการผกผันของชะตากรรมของตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าว จะช่วยก่อให้เกิดความรู้สึกสงสาร (pity) และกลัว(fear) ได้มากขึ้น อันเป็นความรู้สึกที่บทละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมควรจะก่อให้เกิดขึ้นแก่ผู้ดู เพื่อเป็นการชำระจิตใจ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม ในขณะที่ในบทละคร*ออง*ติกอนนั้น อานุยต้องการที่จะแสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ธรรมดาของตัวละครสำคัญเพื่อตั้งคำถามแก่ผู้ดูซึ่งเป็นคนธรรมดาในสังคมร่วมสมัยเกี่ยวกับปัญหาเสรีภาพของมนุษย์ ลักษณะการใช้ภาษาพูดธรรมดาในชีวิตประจำวันของตัวละคร จะช่วยให้สามารถสื่อกับผู้ดูได้ดียิ่งขึ้น โดยไม่ทำให้ผู้ดูรู้สึกห่างไกลจากตนเองและสังคมร่วมสมัยมากนัก Frois กล่าวถึงการดัดแปลงการใช้ภาษาในบทสนทนาของบทละคร*ออง*ติกอนจากบทละคร*แอนทิโกนี*ไว้ว่า

> La pièce est écrite en prose, et dès le début, on est frappé par la "familiarité" du ton. Rien, ou presque, ne doit nous écarter de nos temps. Écrivant une tragédie moderne, l'auteur explique les

choses avec la plus grande simplicité et dans les termes de tous les jours : . . .Les "petit voyou" se retournent dans la rue quand passe Antigone. . ."[86]

อย่างไรก็ตาม บทสนทนาของตัวละครบางบทในบทละคร<u>อองติกอน</u>ของอานุย ก็มีข้อความที่คล้ายคลึงกันกับบทสนทนาในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิส อันเป็นการรับอิทธิพลของอานุยจากบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิส ตัวอย่างเช่น บทพูดเปรียบเทียบรัฐเหมือนเรือของครีออนและเครอ็อง ตัวละครครีออนในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิส กล่าวกับลูกคู่เปรียบเทียบรัฐเหมือนเรือว่า

". . . Sirs, the vessel of our State, after being tossed on wild waves, has once more been safely steadied by the gods. . ."[87]

ซึ่งก็เช่นเดียวกันกับที่เครอ็องในบทละครของอานุยกล่าวกับอองติกอนว่า จะต้องมีใครสักคนที่นำรัฐนาวานี้ฝ่าพายุร้ายไป

. . . Il faut pourtant qu'il y en ait qui mènent la barque. Cela prend l'eau de toutes parts, c'est plein de crimes, de bêtise, de misère. . . Et le gouvernail est là qui ballotte. L'équipage ne veut plus rien faire,. . . Et le mât craque, et le vent siffle, et les voiles vont se déchirer,. . ."[88]

นอกจากนี้ ยังมีบทพูดของลูกคู่ในตอนกลางของบทละคร<u>อองติกอน</u>เกี่ยวกับละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรม (la tragédie) ซึ่งอาจเปรียบได้กับบทร้องเต็มเพลงของลูกคู่ในละคร

---

[86]Frois, <u>Antigone :Jean Anouilh</u>, p.37.

[87]Knickerbicker and Reninger, <u>Interpreting Literature</u>, p. 414.

[88]Lambreux, <u>Antigone : Jean Anouilh</u>, p. 65.

กรีกประเภทโศกนาฏกรรมที่เรียกว่า stasimon อีกด้วย

นอกจากนี้ บทคร่ำครวญของแอนทิโกนีและอองติกอนก่อนจะถูกนำตัวไปลงโทษ ก็เป็นบทสนทนาอีกบทหนึ่งที่มีการใช้ข้อความที่คล้ายคลึงกัน บทคร่ำครวญของแอนทิโกนีดังกล่าวนั้น เป็นบทพูดที่แสดงให้เห็นความอ่อนแอของแอนทิโกนีทำให้ตัวละครแอนทิโกนีดูมีนิสัยเป็นหญิงสมจริงยิ่งขึ้น แอนทิโกนีได้คร่ำครวญว่า "Tomb, bridal-chamber, eternal prison in the cave rock, there I must go to join my own - those many who have perished and dwell now with Persephone. . ."[89]

ในบทละคร<u>อองติกอน</u>นั้น อานุยได้นำเอาบทคร่ำครวญดังกล่าวมาใช้ด้วยเช่นกัน โดยตัดทอนออกให้เป็นเพียงข้อความสั้น ๆ ที่อองติกอนกล่าวขึ้นขณะที่กำลังสนทนากับทหารยามก่อนที่จะถูกนำตัวไปลงโทษ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของโซโฟคลิสในบทละครของเขาว่า
" O Tombeau ! O lit nuptial ! O ma demeure souterraine !. . ."[90]

ข้อความในบทสนทนาตอนที่อิสแมนต้องการมีส่วนร่วมรับผิดกับอองติกอนในการถูกเครอ็งลงโทษนั้น เป็นข้อความอีกตอนหนึ่งซึ่งคล้ายคลึงกับที่ใช้ในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิส อิสแมนกล่าวกับอองติกอนว่า "Je ne veux pas vivre si tu meurs, je ne veux pas rester sans toi !"[91] และอองติกอนก็ตอบว่า "Tu as choisi la vie et moi la mort. . ."[92] ในขณะที่ในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u> อิสเมนีกล่าวว่า "If I lost you, what will life mean to me."[93] และแอนทิโกนีก็กล่าวกับเธอว่า "Your choice was to

---

[89]Knickerbocker and Reninger, <u>Interpreting Literature</u>,p. 422.

[90]Lambreux, <u>Antigone : Jean Anouilh</u>, p. 84.

[91]Ibid., p.76.

[92]Ibid., p.77.

[93]Knickerbocker and Reninger, <u>Interpreting Literature</u>, p.418.

live ; mine to die."[94] ซึ่งก็แสดงให้เห็นถึงการรับอิทธิพลมาจากโซโฟคลิสของอานุยด้วยเช่นกัน

5. วิธีการอื่น ๆ ในการประพันธ์

5.1 การใช้ลักษณะที่ผิดยุคสมัย (anachronism) ในบทละครออง้ติกอน

บทละครออง้ติกอนของอานุยนั้น มีลักษณะบางประการที่แตกต่างจากบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส คือ อานุยได้ให้ตัวละครพูดถึงสิ่งที่ผิดยุคสมัยหลายสิ่ง เช่น ในตอนที่เครอ็งเล่าเรื่องเกี่ยวกับพี่ชายทั้งสองของออง้ติกอนให้เธอฟังว่า

> . . . tu as dû les admirer avec leur premières cigarettes, leur premiers pantalons longues . . . une petite brute tout juste bonne à aller plus vite que les autres avec ses voitures, à depenser plus d'argent dans les bars . . .[95]

นอกจากนี้ แม่นมก็ยังได้กล่าวถึงกาแฟและขนมปังทาเนยว่า ". . . Tiens, te voilà un bon café et des tartines,. . ."[96] เช่นเดียวกันกับที่ลูกคู่กล่าวถึงทหารยามที่เล่นไพ่ว่า "Enfin les trois hommes rougeauds qui jouent aux cartes, leur chapeau sur la nuque, ce sont les gardes. . ."[97]

---

[94] Ibid.

[95] Ibid., p.68.

[96] Ibid., p.37.

[97] Ibid., p.22.

สิ่งที่ตัวละครกล่าวถึงเหล่านี้ เป็นสิ่งที่พบเห็นได้ในสังคมร่วมสมัยของอานุย แต่ไม่สอดคล้องกับสังคมกรีกตามเรื่องเดิมในบทละคร ลักษณะการกล่าวถึงสิ่งที่ผิดยุคสมัย (anachronism) ในบทละครเช่นนี้ เป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกว่า เรื่องราวในบทละครนั้นไม่ห่างไกลจากสังคมของเขามากนัก

ฌอง อานุยได้กล่าวถึงฉากในบทละครเรื่องนี้ไว้ว่า เป็นฉากที่ไม่ระบุว่าสถานที่ใดและมีประตูเข้า-ออกสามประตูด้วยกัน "Un décor neutre. Trois portes semblables..."[๑๘] ลักษณะประตูเข้าออกสามประตูนี้ คล้ายกับของเวทีละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมที่มีทางเข้า-ออกสามทางด้วยกัน

ถึงแม้ว่าฌอง อานุยจะมิได้ระบุถึงเครื่องแต่งกายของตัวละครไว้ในบทละคร แต่ André Barsacq ผู้กำกับที่กำกับบทละครให้อานุยหลายบทด้วยกัน รวมทั้งบทละครออง<u>ติกอน</u> ก็ได้กล่าวถึงเครื่องแต่งกายในบทละครนี้ไว้ว่า เป็นชุดราตรีสโมสร ซึ่ง Barsacq ก็ได้อธิบายเหตุผลของการใช้เครื่องแต่งกายดังกล่าวนี้ในเวลาต่อมาว่า อานุยและเขาเพียงต้องการเครื่องแต่งกายที่มีแบบแผน และได้เลือกใช้สีขาว-ดำซึ่งช่วยให้ดูเป็นเอกภาพและก่อให้เกิดความรู้สึกยิ่งใหญ่อีกด้วย

> Actually, there was nothing premeditated about this desire for modernism. We had only sought costumes that might constitute something of a uniform for our interpreters, and in this way arrived at the idea of evening dress. The king and all the members of the royal family wore dresscoats, Antigone and her sister Ismene, long white and black dresses, and the guards, tuxedos, over which they had placed black oilskins. This symphony of black and white gave a rare unity to the performance, and its sobriety

---

[๑๘] Ibid., p.21.

added to the impression of grandeur emitting from the whole spectacle.[99]

เป็นที่น่าสังเกตว่า เครื่องแต่งกายของอิสเมนีและแอนทิโกนีนั้นยังน่าจะสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยของตัวละครทั้งสองที่ตรงกันข้ามกันอีกด้วย กล่าวคือ อิสเมนใส่ชุดขาว ซึ่งเป็นสีที่สว่าง อันอาจกล่าวได้ว่าแสดงถึงความแจ่มใส ในขณะที่แอนทิโกนีใส่ชุดดำ ซึ่งเป็นสีที่ทึบทึม อันแสดงถึงความเศร้าและความทุกข์

Pièrre de Boisdeffre ได้กล่าวถึงการใช้ฉากและเครื่องแต่งกายเช่นนี้ รวมทั้งการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันในบทละครอองติกอนไว้ว่า มีผลทำให้ตัวละครซึ่งเอามาจากบทละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมนี้ยังดูเป็นมนุษย์สมจริงอยู่ แม้เวลาจะผ่านมาหลายศตวรรษแล้วก็ตาม "Ce décor neutre, Créon en habit, ces gardes en cotte de cuir, ce langage de tous les jours, donnent au drame sa résonnance et sa portée humaine, par delà les siècles."[100]

นอกจากนี้ Étienne Frois ยังได้กล่าวถึงการใช้ฉากและเครื่องแต่งกายซึ่งไม่บ่งบอกยุคสมัยแน่ชัดเช่นนี้ของอานุยว่า

Nous sommes un peu plus dépaysés par l'atmosphère : décor et costumes. Ce n'est pas l'agora de Thèbes où le palais de Créon. "Un décor neutre" dit Anouilh. Donc rien qui rappelle la Grèce. . . Les costumes seront, non pas exactement modernes (la mode change vite), mais intemporels. . .en voilà suffisammant pour nous

---

[99]Harvey, Anouilh : A Study in Theatrices, p.161.

[100]Lambreux, Antigone : Jean Anouilh, p.94.

éloigner des cothurnes, des masques ou des Cariatides.[101]

ทั้งนี้ Frois ได้อธิบายเหตุผลว่าอานุยต้องการที่จะให้คนดูลืมว่าเหตุการณ์ในละครเรื่องนี้เกิดขึ้นในกรีกซึ่งเป็นสังคมคนละยุคสมัย จึงได้ใช้ฉากและเครื่องแต่งกายที่มิได้บ่งบอกยุคสมัยในบทละคร

การดัดแปลง (adaptation) บทละครอันตราคนีของมัทนี รัตนิน กับสุชาวดี ตัณฑวณิช จากบทละครออองติกอน ของอานุย

บทละครอันตราคนี ของมัทนี รัตนิน กับสุชาวดี ตัณฑวณิช นั้นดัดแปลงมาจากบทละครออองติกอนของอานุย โดยยังคงเค้าโครงเรื่องเดิมเอาไว้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบบทละครทั้งสองจึงมิได้ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ โดยละเอียดดังเช่นการศึกษาเปรียบเทียบบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสกับบทละครออองติกอนของอานุย อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์บทละครอันตราคนีก็ได้ดัดแปลงองค์ประกอบบางประการในบทละครออองติกอนให้มีความเหมาะสมสำหรับการแสดงในประเทศไทยมากขึ้น โดยพิจารณาจากผู้ดูและสภาพสังคมไทย จึงทำให้บทละครอันตราคนีมีลักษณะบางประการที่แตกต่างไปจากบทละครออองติกอน ซึ่งน่าสนใจนำมาศึกษาเปรียบเทียบเช่นกัน

1. การดัดแปลงบทบาทของคีรีธรในบทละครอันตราคนี : อัครประธาน

ในบทละครอันตราคนีนั้น บทบาทของคีรีธรได้แปรเปลี่ยนไป โดยเป็นประมุขของรัฐที่มีตำแหน่งเป็นอัครประธาน ในขณะที่ในบทละครออองติกอน ของอานุยนั้น เครอ็งมีตำแหน่งเป็นกษัตริย์ผู้ครองรัฐ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุขของชาติและผู้แต่งบทละครอันตราคนี ก็มิได้มีเจตนาที่จะให้คีรีธรเป็นตัวแทนของสถาบันพระมหากษัตริย์ หากแต่ตั้งใจจะให้หมายถึงผู้ที่มีอำนาจในการบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย ในขณะนั้น ดังที่มัทนี รัตนินได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ". . . ถ้าเผื่อว่าเป็นกษัตริย์นี่ ดิฉันก็คิดว่าคนไทย

---

[101] Frois, Antigone : Anouilh, p.38.

บางคนอาจจะเข้าใจผิด ตีความว่าดิฉันไปว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยอะไรอย่างนี้ ก็เลยเลี่ยงเสีย. . ."[102]

ดังนั้น มัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช จึงได้ดัดแปลงบทบาทของตัวละครคีรีธรให้มีตำแหน่งเป็นอัครประธาน โดยที่กฤตวาจกได้อธิบายถึงระบอบการปกครองในนครนี้ไว้ว่า

> . . . มีประมุขเรียกว่า "อัครประธาน" เลือกขึ้นมาจากผู้เหมาะสมที่สุดโดยมติเอกฉันท์ของคณะมนตรีและหัวหน้าพรรคการเมืองต่าง ๆ อัครประธานมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินแต่ก็มีคณะมนตรีเป็นที่ปรึกษาทางการบริหารแผ่นดิน[103]

การดัดแปลงตำแหน่งของตัวละครคีรีธรดังกล่าว ไม่จำเป็นในบทละคร<u>อองติกอน</u>ของอานุย เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสในขณะนั้นมิได้มีกษัตริย์เป็นองค์พระประมุข ดังนั้น การที่ตัวละครเครอ็องยังคงเป็นกษัตริย์เช่นเดียวกันกับครีออนในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิสนั้น จึงมีนัยหมายถึงผู้ซึ่งทำหน้าที่บริหารรัฐในขณะนั้น โดยไม่ต้องเกรงว่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นในบทละคร<u>อันตราคนี</u>ของมัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช

2. <u>การดัดแปลงฉากสถานที่ในบทละครอันตราคนี : นครสมมติชื่อปุระ</u>

มัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช ได้ดัดแปลงฉากสถานที่จากนครธีบส์ (Thebes) ในบทละคร<u>แอนทิโกนี</u>ของโซโฟคลิส หรือ Thèbes ในบทละคร<u>อองติกอน</u> ซึ่งเป็นนครรัฐหนึ่งของกรีก มาเป็นนครธีปปุระในอันตราคนี โดยที่กฤตวาจกได้บรรยายถึงนครนี้ไว้ว่า "นครธีปปุระนี่อยู่ในหุบเขาแถบเอเชียตะวันตกเฉียงเหนือ มีวัฒนธรรมและระบบการปกครองของ

---

[102]สัมภาษณ์ มัทนี รัตนิน, ผู้ประพันธ์ <u>อันตราคนี</u>, 10 กรกฎาคม 2532.

[103]มัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช, <u>อันตราคนี : ผู้มีไฟไม่สิ้นสุด</u> (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 18.

ตัวเองไม่เหมือนที่ไหน. . ."[104] และสุชาวดี ตันทวณิชก็ได้กล่าวไว้ในประชาชาติรายวันว่า". . . เรื่องนี้เกิดขึ้นในเมืองสมมติ ชื่อ นครธีปปุระ และไม่บ่งยุคสมัยว่าอยู่ตอนไหน. . ."[105]

นครธีปปุระนี้เป็นชื่อที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้ดัดแปลงมาจากชื่อนครธีบส์เดิมมาเป็นภาษาสันสกฤตเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้แต่งที่ต้องการที่จะดัดแปลงบรรยากาศให้เป็นตะวันออกมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้แสดงและการแสดงในไทย ความหมายของนครธีปปุระก็คือ เมืองธีป ซึ่งเป็นการนำเอาชื่อเดิมมาดัดแปลง มัทนี รัตนิน ได้กล่าวถึงเหตุผลในการดัดแปลงชื่อมาเป็นนครธีปปุระนี้ไว้ว่า

> คือในเมื่อเราดัดแปลงมาเป็นตะวันออกแล้วนะคะ ทั้งหมดก็ควรจะเป็น..รสนิยม..แล้วก็รสของภาษา ตลอดจนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายอะไรก็ให้ออกเป็นตะวันออก แล้วก็คนเล่นก็หน้าตาตะวันออกนะคะ ก็เป็นเหตุ..ก็ควรจะใช้ชื่อ..ก็เคยขอท่านอาจารย์หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณให้ท่านช่วยคิดชื่อเป็นออกในเชิงสันสกฤต ออกแขก ๆ หน่อยนะคะ ท่านก็ช่วยคิดให้..ให้ตรงและมีความหมายตรงกับเรื่องนะคะ. . .[106]

ดังนั้นเรื่องราวในบทละครอันตราคนี จึงเกิดขึ้นในนครสมมตินครหนึ่งที่ชื่อธีปปุระ ซึ่งเป็นนครที่มีวัฒนธรรมค่อนมาทางตะวันออก และมิใช่เกิดในนครรัฐหนึ่งของกรีกดังเช่นในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสและบทละครอองติกอนของอานุย

3. การดัดแปลงชื่อตัวละครในบทละครอันตราคนีเป็นภาษาสันสกฤต

ในบทละครอันตราคนีนั้น ได้มีการดัดแปลงชื่อตัวละครเป็นภาษาสันสกฤต เพื่อให้เป็นบรรยากาศตะวันออกสอดคล้องกับการแสดงในไทยด้วยเช่นกัน โดยม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ

---

[104] เรื่องเดียวกัน.

[105] นิมิต ศัลยา, "บันเทิงประชาชาติ" ประชาชาติรายวัน (6 กรกฎาคม 2519) :10.

[106] สัมภาษณ์ มัทนี รัตนิน, ผู้ประพันธ์ อันตราคนี, 10 กรกฎาคม 2532.

เป็นผู้ตั้งชื่อตัวละครดังกล่าวให้ ซึ่งก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ชื่อตัวละครในบทละครอันตราคนีนั้น มีความหมายเป็นสัญลักษณ์สัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะของตัวละครคล้ายคลึงกันกับการตั้งชื่อตัวละครในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส มัทนี รัตนิน ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า ". . . ก็ใช้แนวเดียวกันนะคะ ก็อาจารย์ม.ล.บุญเหลือท่านเป็นนักภาษาอยู่แล้ว และเมื่อท่านได้อ่านละครทั้งเรื่องแล้ว ท่านก็เปรียบเทียบภาษากรีกกับสันสกฤตซึ่งมีรากเดียวกันนะคะ เป็นภาษาอารยันเหมือนกัน. . ."[107]

ความหมายที่เป็นสัญลักษณ์ของชื่อตัวละครในบทละครแอนทิโกนีและบทละครอันตราคนี ซึ่งชื่อตัวละครมีเสียงใกล้เคียงกับชื่อเดิมในบทละครแอนทิโกนีด้วยนั้น มีดังต่อไปนี้

บทละครแอนทิโกนี	บทละครอันตราคนี
แอนทิโกนี (Antigone) : กำเนิดที่ผิด (contrary birth) เนื่องจากเธอเกิดจากมารดาซึ่งเป็นมารดาของบิดาของเธอ	อันตราคนี : ผู้มีไฟอยู่ภายใน
ครีออน (Creon) : ผู้ปกครอง (ruler) มักใช้เป็นชื่อเรียกกษัตริย์	คีรีธร : ผู้ทรงไว้ซึ่งแผ่นดิน มักใช้เป็นชื่อเรียกกษัตริย์
อีทีโอคลิส (Eteocles) : ความรุ่งโรจน์ที่แท้จริง (true glory) มักใช้เป็นชื่อเรียกกษัตริย์	อสิทธกฤต : ผู้ทำไม่สำเร็จ คนที่ล้มเหลว

---

[107] เรื่องเดียวกัน.

บทละครแอนทิโกนี	บทละครอันตราคนี
โพลีนิซิส (Polynices) : ต่อสู้มาก เหลาะวิวาทมาก (much strife,much quarrel)	พลนิกฤต : ผู้ต่อต้านอำนาจ ผู้ทำลายอำนาจ
เฮมอน (Haemon) : เลือด (blood) ซึ่งมีนัยถึงจุดจบของชีวิตของเขา	เหมาธร : ผู้ทรงไว้ซึ่งทองคำ หมายถึง กษัตริย์
ยูริดิส (Eurydice) : ความยุติธรรมที่แผ่กว้าง (wide justice) มักใช้เป็นชื่อเรียกเจ้าหญิงหรือพระราชินี	อุรสิล : ผู้มีทรวงอกที่กว้าง (ผู้หญิงที่แข็งแรง)
อิสเมนี (Ismene) : ดวงจันทร์ที่ปรากฏขึ้น (revealing moon)	หัสมณี : ผู้มีความร่าเริงเป็นเครื่องประดับ
อีดิปุส (Oedipus) : เท้าบวม เนื่องจากตอนเป็นทารกบิดาได้เอาเหล็กแหลมแทงเท้าให้คลานไม่ได้ และนำไปปล่อยให้ตายบนภูเขา ทำให้เท้าอักเสบและจึงถูกเรียกว่าอีดิปุส	เอศบุตร : บุตรของผู้เป็นใหญ่ บุตรของพระเจ้าแผ่นดิน

บทละครแอนทิโกนี	บทละครอันตราคนี
โจคัสตา (Jocasta) : ประดับด้วยความเศร้า ความทุกข์ หรือความเคราะห์ร้าย (woe-adorned)[102]	ยุชาสิตา : ผู้อยู่เป็นคู่ ผู้อยู่เป็นเพื่อน

นอกจากนี้ ในบทละครอันตราคนี ยังมีตัวละครอื่น ๆ อีกเช่น ยามิก แปลว่าผู้เฝ้ายาม มีบทบาทเป็นทหารยามในบทละคร มาณพ แปลว่า เด็กหนุ่มซึ่งเป็นมหาดเล็กที่ยังเป็นเด็กอยู่ของตีรีธร และกฤตวาจก แปลว่าผู้เล่าถึงสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วซึ่งทำหน้าที่เป็นลูกคู่ในบทละคร โดยเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ปูพื้นเรื่องให้ผู้ชมได้ทราบในบทนำ

การดัดแปลงชื่อตัวละครในบทละครอันตราคนีเป็นภาษาสันสกฤตเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงการรับอิทธิพลจากบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสและความสามารถของผู้ดัดแปลงชื่อ ซึ่งทำได้คล้ายคลึงกับในภาษาเดิมและยังเข้ากับบรรยากาศการแสดงในไทยอีกด้วย

4. การเพิ่มบทพูดของกฤตวาจกในบทนำของบทละครอันตราคนี

กฤตวาจกในบทละครอันตราคนีนั้น คล้ายคลึงกันกับลูกคู่ หรือ Le Choeur ในบทละครอองติกอน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากลูกคู่ (chorus) ในบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิส

---

[102] Adrian Room, Room's Classical Dictionary (London : Routledge & Kegan Paul, 1983), pp. 54-258.

อย่างไรก็ตาม มัทนี รัตนิน กับสุชาวดี ดัณฑวณิช ก็ได้เพิ่มเติมบทบางประการเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงและผู้ดูในไทยซึ่งมีภูมิหลังเกี่ยวกับบทละครแตกต่างไปจากในสังคมร่วมสมัยของอานุยและโซโฟคลิส

กฤตวาจกในบทละครอันตราคนีของมัทนี รัตนินนั้น กล่าวถึงภูมิหลังเกี่ยวกับครอบครัวของอันตราคนีเพิ่มเติมว่า

> . . . เอศบุตร บิดาของอันตราคนีและหัสมณีเป็นอัครประธานแห่งธีปปุระ แต่เกิดเหตุอาเพศขึ้นในครอบครัว ซึ่งอื้อฉาวเสื่อมเสียวงศ์ตระกูลอย่างร้ายแรง คือ เอศบุตรไปพบความจริงว่า ตนได้ฆ่าพ่อของตนและเอาแม่เป็นเมียโดยไม่รู้ตัว ซึ่งนับว่าเป็นคนบาปผิดประเวณีอย่างร้ายกาจ ยุชาสิตาภรรยาเอศบุตรจึงฆ่าตัวตายในทันที และเอศบุตรก็เอาเหล็กแหลมทิ่มตาของตนบอดและเนรเทศตนเองสาบสูญไป. . .[109]

มัทนี รัตนิน ได้กล่าวถึงการที่ต้องเพิ่มบทของกฤตวาจกเช่นนี้ว่า

> . . . เพราะว่าคนนี้ไม่มีพื้นฐานว่า แอนทิโกนีนี่เป็นใครมาจากไหน. . . ถ้าเผื่อเรื่องนี้เล่นในเมืองนอก พอบอกว่าฉันเป็นลูกอีดิปุส ทุกคนเข้าใจว่าอีดิปุสคือใคร ในเมืองไทยไปบอกว่า อีดิปุส...ไม่รู้เรื่องนะคะ ถ้าเผื่อเราบอกว่า เราเป็นลูกพระรามนี่คนอาจจะรู้จัก . . . ก็จำเป็นต้องเล่าล่ะค่ะ[110]

ในขณะที่ ในบทละครอองติกอนของอานุยนั้น ผู้เล่าเรื่องในบทนำ หรือ Le Prologue เริ่มเล่าที่การครองราชย์ของพี่ชายทั้งสองของอองติกอนเลย ซึ่งทั้งนี้ เป็นเพราะคนฝรั่งเศสร่วมสมัยกับอานุยนั้น เป็นชาวตะวันตกที่มีวัฒนธรรมซึ่งได้รับอิทธิพลของกรีกมากกว่าชาวไทย ดังนั้น อานุยจึงไม่จำเป็นต้องปูพื้นเรื่องในบทละครอองติกอนให้มากเท่ากับในบทละครอันตราคนี

---

[109]มัทนี รัตนิน และ สุชาวดี ดัณฑวณิช, อันตราคนี : ผู้มีไฟไม่สิ้นสุด, หน้า 19.

[110]สัมภาษณ์ มัทนี รัตนิน, ผู้ประพันธ์ อันตราคนี, 10 กรกฎาคม 2532.

5. การเพิ่มบทพูดของกฤตวาจกในบทสรุปของบทละครอันตราคนี

กฤตวาจกในบทละครอันตราคนีกล่าวสรุปเพิ่มเติมจากบทสรุปที่ลูกคู่ในบทละครอองติกอนกล่าวไว้ว่า

. . . ใครจะผิดหรือถูกหรือครับ แต่ละฝ่ายก็มีเหตุผล มีปรัชญาชีวิต มีอุดมการณ์ของตน อันตราคนียึดมั่นในความบริสุทธิ์ของชีวิต ในอุดมการณ์แห่งเสรีภาพที่มนุษย์จะเลือกวิถีชีวิตของตนเอง " เพื่อตัวเอง " ที่จะ "ปฏิเสธ" หรือ "ยอมรับ" ที่จะอยู่หรือตายเพื่อศักดิ์ศรีของมนุษย์และเกียรติของตนเอง เธอ "ปฏิเสธ" อย่างสิ้นเชิงไม่ "ยอมรับ" กฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมที่เธอเห็นว่าสกปรกไร้สัจธรรม การกระทำของเธออาจจะดูโง่ ไร้สติในสายตาของบางคน ส่วนคีรีธรนั้นต้องเสียสละอุดมการณ์ทั้งปวงและความสุขส่วนตัวลงไปเล่นการเมืองที่สกปรก ต้องสูญเสียทุกอย่างเพื่อความอยู่รอดและความสงบสันติของบ้านเมือง จะว่าถูกก็ถูกทั้งคู่ จะว่าผิดก็ผิดทั้งคู่ จะว่าไร้สาระทั้งเพก็ได้หรือมีคุณค่าต่อชีวิตก็ได้เช่นกัน เกียรติยศคุณค่า และศักดิ์ศรีของมนุษย์เราอยู่ที่ไหนครับท่าน อยู่ในเสรีภาพในการเลือกชีวิต และความตาย หรืออยู่ที่หน้าที่ความรับผิดชอบและความเสียสละ ผมขอฝากท่านผู้ชมทุกท่านไปนอนคิดเป็นการบ้านคืนนี้เถอะครับ ถ้าท่านหาคำตอบดี ๆ ได้ ว่าง ๆ บอกให้ผมทราบบ้างนะครับ มันก็เรื่องของมนุษย์แหละครับ หาคำตอบกันไม่สิ้นสุด. . .[111]

นอกจากนี้ ก่อนที่จะเดินออกจากเวทีไป เขาก็ยังหันมาถามอีกด้วยว่า ". . . แล้วคุณละครับ จะเล่นบทอะไร.."[112]

ชิ่งมัทนี รัตนิน ก็ได้กล่าวถึงการที่ต้องเพิ่มบทสรุปดังกล่าวในบทละครอันตราคนีไว้ว่า

. . . เพราะคนดูของเราส่วนใหญ่เป็นเด็ก..เป็นนักศึกษาอะไรอย่างนี้นะคะ และก็ส่วนมากคนดูไทย..ยกเว้น. . . บางคนที่เคยอ่านเรื่องนี้มาแล้ว..มีพื้นฐานเรื่องนี้มาแล้วก็จะ

---

[111] มัทนี รัตนิน และ สุชาวดี ตัณฑวณิช, อันตราคนี : ผู้มีไฟไม่สิ้นสุด, หน้า 165.

[112] เรื่องเดียวกัน.

ไม่รู้เรื่องนี้เลย. . . ก็จะไม่เข้าใจ อาจจะคิดว่าดิฉันเสนอเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อเอียงทางโน้นทางนี้อะไรอย่างนี้ ก็ย้ำเสียว่าดิฉันต้องการเป็นกลาง[113]

ซึ่งก็เป็นวัตถุประสงค์ของมัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช ที่ต้องการที่จะเสนอบทละครเรื่องนี้ เพื่อให้ผู้ดูได้พิจารณาและตั้งคำถามเอาเองเกี่ยวกับเหตุผลของคีรีธรและอันตราคนี ซึ่งมีทัศนะและบทบาทที่แตกต่างกันออกไป รวมทั้งตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทที่ตนเองเลือกที่จะกระทำด้วยเช่นกัน

ในบทละครอองติกอนนั้น แม้ลูกคู่จะมิได้กล่าวสรุปและตั้งคำถามในตอนจบเช่นนี้ต่อผู้ดู แต่เนื้อเรื่องในบทละครก็ได้ชวนให้ผู้ดูต้องตั้งคำถามเดียวกันนี้แก่ตนเองเช่นกัน โดยที่อานุยนั้นก็มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกันกับผู้ประพันธ์อันตราคนี คือ เพื่อตั้งคำถามเกี่ยวกับทัศนะของมนุษย์ต่อบทบาทในชีวิต

6. การตัดบทพูดของลูกคู่เกี่ยวกับละครประเภทโศกนาฏกรรม (la tragédie) ที่มีในบทละครอองติกอนออกในบทละครอันตราคนี

ในบทละครอองติกอนของอานุยนั้น ลูกคู่ได้กล่าวถึงละครประเภทโศกนาฏกรรม (la tragédie) เอาไว้ บทพูดของลูกคู่ดังกล่าวนั้นสัมพันธ์กับบทละครอองติกอน ซึ่งเป็นละครประเภทโศกนาฏกรรมด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม มัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช ก็ได้ตัดบทพูดดังกล่าวออกในบทละครอันตราคนี เนื่องจาก ผู้ดูชาวไทยนั้นมิได้มีพื้นฐานเกี่ยวกับละครกรีกประเภทโศกนาฏกรรมดังเช่นผู้ดูชาวฝรั่งเศส ดังที่มัทนี รัตนินได้กล่าวไว้ว่า ". . . ก็รู้สึกว่า คนดูไทยส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานทางนี้นะคะ แล้วจะมานั่งพูดกันยาว ๆ ในเรื่อง tragedy ก็ไม่มีประโยชน์อะไรนะคะ แล้วก็มันก็ทำให้เรื่องเยิ่นเย้อไป เรื่องนี้มันพูดยาวอยู่แล้ว. . ."[114]

---

[113] สัมภาษณ์ มัทนี รัตนิน, ผู้ประพันธ์ อันตราคนี, 10 กรกฎาคม 2532.

[114] เรื่องเดียวกัน.

จะเห็นได้ว่า มัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช ได้นำเอาบทละครอองติกอนของอานุย ซึ่งแต่งขึ้นจากตำนานเอนทิโกนี มาดัดแปลงเป็นบทละครอันตราคนีที่เกิดขึ้นในนครสมมติชื่อปประ ซึ่งมีอัครประธานเป็นประมุขของรัฐ และมีตัวละครซึ่งมีชื่อเป็นภาษาสันสกฤตเหมาะสมกับการแสดงในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ผู้ประพันธ์บทละครอันตราคนีได้ดัดแปลงบทพูดบางประการ เช่น บทพูดของกฤตวาจกหรือลูกคู่ เนื่องจากผู้ดูชาวไทยมีพื้นฐานที่แตกต่างไปจากผู้ดูชาวฝรั่งเศสร่วมสมัยของอานุย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการดัดแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ในบทละครดังได้กล่าวไปแล้ว โครงเรื่องหลักของบทละครก็ยังคงคล้ายกับในบทละครอองติกอนของอานุย เช่นเดียวกับแก่นเรื่องที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอเกี่ยวกับปัญหาเสรีภาพของมนุษย์

มัทนี รัตนิน นำเอาบทละครอองติกอนของอานุยมาดัดแปลงเป็นบทละครอันตราคนี เนื่องจากเห็นว่าเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองร่วมสมัยในประเทศไทยในขณะนั้น ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยของอานุย อันตราคนี ในบทละครอันตราคนีเป็นเสมือนตัวแทนของกลุ่มเยาวชนที่ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อแสดงออกซึ่งเสรีภาพของตนในสังคมไทยขณะนั้น ในขณะที่ครีรชรเปรียบได้กับผู้บริหารประเทศซึ่งมีหน้าที่ต้องปกครองประเทศให้สงบ ทั้งนี้ มัทนี รัตนินก็ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

> ละครเรื่องนี้ก็อย่างที่ทราบ ๆ กันว่า อานุยก็ชี้ให้เห็นถึงเรื่องของปัญหาเสรีภาพส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่เป็น Resistance นะคะ..Résistance..พวกที่อยู่ใต้ดินของฝรั่งเศสในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งจะต้องลุกขึ้นต่อสู้พวกนาซีที่เข้ามาครอบครอง ดิฉันก็คิดว่า เหตุการณ์ในเมืองไทยตอนนั้นก็ใกล้เคียงนะคะ เพราะว่าด้านหนึ่งก็คือผู้บริหารประเทศที่เป็นทหาร เราก็มองในด้านที่ว่าเขาจะต้องปกครองประเทศให้มีระเบียบเรียบร้อย ให้พ้นจากอันตรายหรืออิทธิพลทางการเมืองฝ่ายซ้ายที่เข้ามาอย่างมากมายเลยในช่วงนั้น[115]

นิสิตนักศึกษาหรือกลุ่มเยาวชนในช่วงหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นั้น กำลังตื่นตัวในเรื่องของความคิดทางการเมือง เสรีภาพ และประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม หลายคนก็ได้ก้าวล่วงไปถึงขั้นศึกษาและเผยแพร่ลัทธิสังคมนิยม ซึ่งมัทนี รัตนินก็กล่าวถึงพวกเขาว่า

---

[115] เรื่องเดียวกัน.

"พวกที่เป็นปัญญาชน..ก็มีทั้งผู้ที่ต้องการเสรีภาพอย่างบริสุทธิ์ และก็มีผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากการเมืองด้านต่าง ๆ ..ผู้ที่แสวงหาอำนาจก็มี เพราะฉะนั้น ดิฉันมีความรู้สึกว่า นิสิตนักศึกษานี่ถูกใช้..ส่วนหนึ่งถูกใช้ และอีกส่วนหนึ่งก็ไม่รู้ตัวว่าถูกใช้นะคะ. . ."[116]

จากเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองร่วมสมัยดังกล่าว ผู้ประพันธ์จึงได้นำเอาบทละครอองติกอนของอานุย ซึ่งมีเนื้อหาของเหตุการณ์ความขัดแย้งใกล้เคียงกันกับในเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองร่วมสมัยในไทยขณะนั้นมาดัดแปลงเป็นบทละครอันตราคนี โดยที่เห็นว่าอันตราคนีนั้นเป็นผู้ที่แสวงหาเสรีภาพอย่างบริสุทธิ์ โดยมิได้คำนึงถึงเหตุผลอันซับซ้อนทางการเมืองที่คีรีธรในฐานะผู้บริหารรัฐต้องคำนึงถึงและรับผิดชอบ คีรีธรได้เล่าให้ฟังถึงความเลวของพี่ชายทั้งสองของอันตราคนีและสรุปว่า "นี่ละที่ฉันอยากให้เจ้ารู้ท้ายครัวอันสกปรกของการเมืองไว้ อยากจะให้เจ้ารู้ว่าหลังฉากละคอนวีรกรรมเรื่องนี้ที่เจ้าตัวสั่นอยากจะเป็นนางเอกนี่น่ะ มันมีอะไรสกปรกแฝงอยู่บ้าง"[117]

อย่างไรก็ตาม คีรีธรเองก็มิได้เป็นฝ่ายที่ถูกต้องเสียทีเดียว การ "ต้อง" กระทำหลาย ๆ สิ่งเพื่อความอยู่รอดของรัฐนั้น ทำให้เขาต้องสูญเสียความสุขหลาย ๆ อย่างในชีวิต รวมทั้งบุตรและภรรยาไปในตอนจบของบทละครด้วยเช่นกัน

ผู้ประพันธ์บทละครอันตราคนีต้องการตั้งคำถามอันเกี่ยวพันกับบริบททางสังคมและการเมืองร่วมสมัยแก่ผู้ดูว่า บทบาทใดเป็นบทบาทที่พึงเลือกกระทำ เนื่องจากคนในสังคมขณะนั้นกำลังสับสนต่อบทบาทของตนเอง เพราะมีกระแสความคิดทางการเมืองที่หลากหลาย คำถามสุดท้ายของกฤตวาจก ซึ่งผู้ประพันธ์บทละครอันตราคนีเติมเข้ามาจากบทละครอองติกอนของอานุยว่า "แล้วคุณล่ะครับ จะเล่นบทอะไร"[118]นั้น จึงแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ในการเสนอบทละคร

---

[116] เรื่องเดียวกัน.

[117] มัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัณฑวณิช, อันตราคนี : ผู้มีไฟไม่สิ้นสุด, หน้า 119.

[118] เรื่องเดียวกัน, หน้า 165.

เรื่องนี้ ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์มิได้ต้องการตัดสินว่าทัศนะของฝ่ายใดถูกหรือผิด หากแต่ต้องการให้ผู้ดู วินิจฉัยเอาเอง

เห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์อันตราคนีนำเอาบทละครอองติกอนที่แต่งขึ้นจากตำนานแอนทิโกนี มาดัดแปลงองค์ประกอบบางประการ เพื่อให้สอดคล้องกับการแสดงในประเทศไทยโดยเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ดูสามารถเข้าถึงทัศนะที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอต่อสังคมขณะนั้นได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ก็ยังคงโครงเรื่องหลักและองค์ประกอบอื่น ๆ บางประการไว้ โดยเห็นว่าสามารถสะท้อนให้เห็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในขณะนั้นได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน

บทละครทั้งสามบท ซึ่งแต่งขึ้นจากตำนานแอนทิโกนีดังกล่าวนี้ มีกลวิธีการประพันธ์ซึ่งสัมพันธ์กับทัศนะที่ผู้ประพันธ์แต่ละคนต้องการเสนอ เนื่องจากบทละครอองติกอนนั้นได้รับอิทธิพลจากบทละครแอนทิโกนีของโซโฟคลิสในการนำเอาตำนานแอนทิโกนีมาใช้แต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมือง โดยที่มีสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจปกครองรัฐและผู้ที่อยู่ใต้อำนาจปกครองดังกล่าวคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ลักษณะบางประการในบทละครนั้นจึงคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ก็มีลักษณะบางประการที่แตกต่างกันออกไปโดยสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและการเมืองของแต่ละบทละครโดยเฉพาะด้วยเช่นกัน และในบทละครอันตราคนี ซึ่งผู้ประพันธ์ได้รับอิทธิพลมาจากบทละครอองติกอนของอานุยมาแต่งเป็นบทละครเพื่อเสนอทัศนะต่อสังคมไทยในขณะนั้น ก็ได้มีการดัดแปลงองค์ประกอบบางประการเพื่อให้สอดคล้องกับการแสดงในไทยด้วย ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของบทละครทั้งสามบทซึ่งแต่งขึ้นจากตำนานแอนทิโกนีเพื่อเสนอทัศนะทางสังคมและการเมืองนี้ จึงเนื่องมาจากอิทธิพลจากบริบทสังคมและการเมืองของบทละครแต่ละเรื่องซึ่งคล้ายคลึงและแตกต่างกันตามแต่ละยุคสมัยเป็นสำคัญ